

O proračunskom načelu prethodnog odobrenja u djelu Stjepana Radića

Žunić Kovačević, Nataša; Vukas, Budislav

Source / Izvornik: **Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 2010, I, 161 - 174**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:220156>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

O PRORAČUNSKOM NAČELU PRETHODNOG ODOBRENJA U DJELU STJEPANA RADIĆA***

Nepobitna je činjenica postojanje izrazito širokih Radićevih spoznaja o političkoj i pravnoj doktrini. Pojedini instituti financijskoga prava, koji su bili predmetom njegova interesa, načelno se nisu izmijenili od njegova vremena unatoč čestim i vrlo dinamičnim mijenama državne financijske aktivnosti koje nerijetko moraju slijediti mnoge imperATIVE i zadaće svojih političkih elita. Usprkos pojavnosti suvremenih proračunskih načela, poput načela proračuna izvršne vlasti i uz njega usko vezanoga načela odgovornosti izvršne vlasti, i danas ostaje „nedodirljivo“ područje političkoga utjecaja zakonodavne vlasti unutar kojega je i odobravanje proračuna. Upravo to područje Radić uspješno brani svojim promišljanjima o proračunu uopće te o proračunskom načelu prethodnoga odobrenja.

Ključne riječi: *djela Stjepana Radića, proračunska načela, proračunsko načelo prethodnog odobrenja.*

1. PRAVNOPOVIJESNI I POLITIČKI KONTEKST

Vrijeme druge polovice XIX. i početka XX. stoljeća razdoblje je značajnijih modernizacijskih procesa u hrvatskoj povijesti, izgradnje građanskog društva, koja prate procesi oblikovanja njihovih doktrinarnih i ideoloških odrednica, ali i razvitka modernih hrvatskih institucija. Oblikovanje hrvatskih institucija, bitno uvjetovano ukupnim političkim odnosima i okruženjem, zadobivši u vremenu bana Ivana Mažuranića možda značajnije odlike i prepoznatljive oblike kompatibilne s nekim odrednicama razvitka institucija „europske jezgre“ (kako naglašava Čepulo¹), prati i razvitak hrvatske pravne doktrine, pod značajnim utjecajem austrijskih i njemačkih pravnih pisaca. Neki od predstavnika su primjerice dr. Bogoslav Šulek², dr. Franjo

* Doc.dr.sc. Nataša Žunić Kovačević, docent na Katedri za financijsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i redoviti član Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

** Doc.dr.sc. Budislav Vukas ml., docent na Katedri za povijest prava i države Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i redoviti član Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

*** S izrazima zahvalnosti i poštovanja, autori posvećuju ovaj rad svojim učiteljicama i mentoricama, prof. dr. sc. Oliveri Lončarić-Horvat i prof. dr. sc. Nedi Engelsfeld, umirovljenim profesoricama Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

¹ ČEPULO, D., *Prava građana i moderne institucije – europska i hrvatska pravna tradicija*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003.

² Bogoslav Šulek u svojem djelu „*Hrvatski ustav ili konstitucija – godine 1882.*“, objavljenom u Zagrebu 1883. godine iscrpno obrazlaže hrvatsku ustavnopravnu poziciju u sustavu Hrvatsko-Ugarske državne zajednice

pl. Liszt, dr. Ladislav Polić³, Stjepan Posilović, izdanja i komentari građanskih kodifikacija (npr. OGZ) i sl. U profiliranju hrvatske nacije, tog temeljnog preduvjeta u izgradnji modernih hrvatskih demokratskih institucija, djelo Stjepana Radića ima neprocjenjivo, ključno mjesto. Pored njegovih poznatijih političkih akcija i programskih vizija Hrvatske pučke seljačke stranke, koja će na tom tragu ostvariti iznimni uspjeh, važna su i Radićeva nastojanja kao pisca, znanstvenika pa i pravnog povjesničara, kojeg naši udžbenici pravne povijesti kao takvog nikada ne navode u uvodnim poglavljima hrvatske pravno-povijesne historiografije. Među radovima različite znanstvene vrijednosti, neki imaju osobitu važnost. Ona nije dovoljno prepoznata kako zbog nezgodnog oporbenog položaja Radićeve politike u tim složenim vremenima, ali i zbog nepostojanja razvijene pravne znanosti u Hrvatskoj. No djela koja analiziraju mnoge pravne i ekonomske fenomene u povijesnom i poredbenopravnom kontekstu sa značajnim znanstvenim aparatom i određenom razinom znanstvene metodologije svakako zavrjeđuju pozornost. Pored naslova, poput „Razmišljaji o međunarodnoj politici“, „Savremena Evropa ili karakteristika modernih država i naroda“ ili „Savremena ustavnost“, značajnu ulogu zauzima i naslov „Današnja financijalna znanost“, koja sa svojim komparativnim i znanstvenim pristupom predstavlja i mnoga suvremeno prihvatljiva i postojeća načela financijske znanosti i financijskog prava.⁴ U naznačenim znanstvenim promišljanjima Radić izlaže svoja osnovna stajališta i vizije o tada diskutabilnim pojmovima poput „puka“, „naroda-nacije“ (Radić rabi i izraz „narodnost“) te države, njezina nastanka i funkcije. Ako i uzmemo u obzir neke nedosljedne Radićeve interpretacije ovih pojmova, neke nedosljednosti ili kontradikcije u svojim stajalištima, uzrokovanih dijelom tadašnjom nerazvijenošću politološke teorije, ali i praktično-političkim motivima, Radić ipak u svim navedenim analizama zaključuje važnost određivanja tih pojmova – napose države – kao pretpostavke oblikovanja demokratskih institucija.⁵ Država prema Lockovim utjecajima, u Radićevim promišljanjima ima osobitu ulogu zaštite privatnog vlasništva, te regulacije prava i dužnosti građana. Državi legitimaciju daje „puk“⁶, dok je „narod ili nacija“, prema Radiću, nešto šira kategorija, a ona nužno vodi prema izgradnji demokratskih institucija, kao temeljne pretpostavke (ili posljedice) konstituiranja hrvatske nacije te nužno zahtijeva i stvaranje jasnih državnopravnih i ustavnih načela. Radić je izniman poznavatelj i zagovornik vrijednosti zapadnoeuropske državnopravne tradicije, napose baštine liberalne demokracije i njenih državnopravnih mehanizama, od stečevina francuske revolucije 1789., no njegovu političku misao obogaćuju i postavke o korporativizmu u smislu državne organizacije, baština snažno naglašanih načela kršćansko-socijalnog nauka te liberalno poimanje razvitka gospodarstva, socijalne politike, prosvjete i kulture. Hrvatska država i pravo naroda na samoodređenje imaju izrazito značajno mjesto u koncepciji europskih odnosa prvih dekada XX. stoljeća, najprije u kontekstu ideja o transformaciji Austro-Ugarske monarhije u srednjoeuropski Podunavski

(1868.), u kontekstu povijesnog razvitka hrvatske ustavnosti, polazeći od temeljnih pojmova i relacija: „država“ i „zakon“, te odnosa „ustava i samovlasti“.

³ Dr. Ladislav Polić, „privatni docent u Kraljevskom sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu“, u nakladi Kraljevske Hrvatsko-Slavonsko-Dalmatinske zemaljske vlade, priredio je godine 1904. znamenito djelo dr. Franje pl. Liszta „*Međunarodno pravo*“.

⁴ O tomu vidi: BOBAN, B., *Stjepan Radić – opus, utjecaji i dodiri*, Rad Filozofskog fakulteta (Zavod za hrvatsku povijest), Vol. 22., Zagreb, 1989., str. 147 – 210.

⁵ Temeljitu analizu Radićeva pogleda na navedene pojmove donosi Tihomir Čipek. Radićeve poglede Čipek temelji na izvornim tekstovima opusa, stavljajući Radićeve spoznaje u kontekst tadašnjih dosega politološke teorije, suvremenih standarda politološke misli, ali i konkretnih povijesnih okolnosti, koje uvjetuju Radićeve stavove: ČIPEK, T., *Ideja hrvatske države u političkoj misli Stjepana Radića*, Alineja, Zagreb, 2001., str. 32 – 67.

⁶ Pod pojmom „puk“ Radić razumijeva državljane, tj. nositelje prava i obveza prema državnoj vlasti. U puk ne spadaju samo seljaci i radnici već i svi ostali staleži, tako da ovdje možemo govoriti o klasičnom pojmu državljanstva, u smislu njegove temeljne definicije, s naglašenom prisutnošću načela zakonitosti. Citat prema ČIPEK, op. cit., str. 37. O pojmu „narod-nacija“ u kontekstu ovoga rada ne možemo dalje obrazlagati.

savez država i naroda, a kasnije na koncepcijama zajedništva naroda i država Južnih Slavena. Radić poznaje europsku baštinu, promišljajući europske odnose početka stoljeća sa nužnošću zaštite malih naroda, osobito Slavena i njihovih samostalnih država, od imperijalističkih opasnosti (osobito Njemačke, Mađarske, Italije) izgrađujući koncepciju pacifizma, neutralnosti, međudržavne i međunacionalne ovisnosti i određenih oblika integriranosti. Detalje i daljnje analize Radićeva nauka na ovome mjestu ne možemo izlagati. U ovom kontekstu promatramo i temeljna načela državne organizacije, pa i pitanja poreza, proračuna i ostalih financijskih institucija i mehanizama (poput seljačke banke, promišljanje o porezima).⁷ Zanimljivo je da je hrvatska država, i unatoč njezinu promatranju u kontekstu širih mogućih saveza ili državnih tvorbi, uvijek polazna osnova Radićevih promišljanja. Navedena djela Radić stvara u vrlo složenom razdoblju prijelaza stoljeća. Vrijeme je to kada hrvatska autonomija egzistira u okvirima Hrvatsko-Ugarske nagodbe gdje politička zbilja velikougarskih interesa ipak nadvladava nagodbenjačku pravnu strukturu. Hrvatske institucije, kojima je određene temelje postavila revolucija iz 1848., doradila i dogradila ih Mažuranićeva reforma, u Hedervaryjevoj su vladavini (1883. – 1903.) transformirane u smjeru dokidanja mnogih liberalnih i naprednijih postignuća. Razdoblje nakon 1903. obilježava prilična neizvjesnost srednjoeuropskih odnosa. Nju uzrokuju naglašene konfrontacije u europskim odnosima, velikonjemačka koncepcija, nedosljedna velikomađarska i austrijska politika, kriza dualizma u oba pola monarhije, nepoznata i nepredvidiva politika novoustoličene dinastije u Srbiji (nakon državnog udara u svibnju 1903), bosanskohercegovačka kriza... Međutim, Hrvatska ipak uspijeva oblikovati svoju političku scenu. U to vrijeme određuju je i specifične okolnosti: npr. upravna odvojenost Dalmacije i Istre, pitanje BiH, narušeni odnosi sa Srbima, odnosi s Austrijom i neugodna nagodbenjačka stvarnost. Stoga se profiliraju i nove političke koncepcije, ponajprije koncepcija „novog smjera-kursa“ u okviru Hrvatsko-srpske koalicije. Neke stranke bitno mijenjaju svoja politička stajališta, neke se fuzioniraju, a jača i politička uloga i aktivnost širih slojeva hrvatskog društva poput omladinskih organizacija, katoličkog pokreta, pučkih stranaka, radničkih i socijaldemokratskih stranaka i dr.⁸ Veliku će važnost u tom novom kontekstu hrvatske politike imati Stjepan Radić koji će svojom naznačenom specifičnom ideologijom jačanja sela i seljaka dodatno „mobilizirati“ hrvatsko „pučanstvo“ što će doprinijeti i novim dimenzijama u konstituiranju moderne hrvatske nacije, te njezinih institucija.

2. PRORAČUNSKO NAČELO PRETHODNOG ODOBRENJA U DJELU „DANAŠNJA FINANCIJALNA ZNANOST“ STJEPANA RADIĆA

Iako neupitno postoje raznovrsni izvori i tekstovi, primjeri esejističke ili putopisne literature, pa i hrvatske književnosti uopće, s temama ili pojedinačnim osvrtima na problematiku financijske znanosti,⁹ suvremena pravnopovijesna i financijskoppravna znanost ipak smatraju

⁷ Već u članku „K osnivanju Hrvatske seljačke stranke“ u časopisu Hrvatska misao god. III., sv. 10, Zagreb, srpanj 1904. navode se osnovi HSS-a, kao seljačke, ustavne i državnopravne stranke. Radić tako u točki 3. državnopravnih ciljeva stranke ističe nužnost raskida financijskih aranžmana Nagodbe, te traži da se „pri autonomnoj vladi u Zagrebu ima urediti poseban gospodarski i financijski odsjek“, koji bi, pretpostavljamo, bio odgovoran Hrvatskom saboru. Prema: CIPEK, T., MATKOVIĆ, H., *Programi hrvatskih političkih stranaka i skupina 1842. – 1914.*, Zagreb, 206., str. 484

⁸ O tim procesima vidi: PERIĆ, I., *Hrvatska državotvorna misao u XIX. i XX. stoljeću*, Dom i svijet, Zagreb, 2002., str. 325 i dalje. O tome vidi i: ENGELSFELD, N., *Povijest hrvatske države i prava – razdoblje od XVIII. do XX. stoljeća*, Prvo izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1999., str. 272 i dalje.

⁹ O tome: MIJATOVIĆ, N., „Crtime iz hrvatske financijskoppravne prošlosti“, *Pravo i porezi*, Godina XV., br. 10, listopad 2006., str. 29 – 35; MIJATOVIĆ, N., „Crtime iz hrvatske financijskoppravne prošlosti – drugi dio“, *Pravo*

djelom Stjepana Posilovića „Financijska znanost“ (iz, čini se, 1900. godine), prvim sustavnim djelom financijske znanosti i financijskog prava na hrvatskom jeziku.¹⁰ Osobito intrigira činjenica da, nakon Posilovićeve prve knjige na hrvatskom jeziku o financijskoj znanosti, slijedeću knjigu neće napisati netko od tada vrlo značajnih profesora i nastavnika s Katedre zagrebačkog Pravnog fakulteta, već Stjepan Radić. To je, već navedena opsežna studija „Današnja financijska znanost“¹¹ koja pred čitatelja iznosi mnoga pitanja razvitka i karakteristika tadašnje financijske znanosti, koja su razložena u pravno-povijesnom, teorijskopravnom, poredbenopravnom i pravnapraktičkom kontekstu. Opće određenje poreza, njegovih temeljnih načela, izravni i neizravni porezi, pojedine vrste poreza i drugi oblici i instrumenti financiranja države te složena problematika državnog proračuna samo su neke od tema koje Radić predstavlja. Autori su se u ovom radu odlučili osvijetliti tek jedno od temeljnih proračunskopravnih načela moderne države – načelo prethodnog odobrenja proračuna. Raspravljajući o državnom proračunu u drugom dijelu knjige, Radić je materiju proračuna kao instrumenta financiranja države iznio kroz četiri poglavlja: *O proračunu u obće, Osnova zakona o državnom proračunu, Državni proračun pred narodnim zastupstvom i O provedbi i kontroli državnoga proračuna*. Ipak, u razmatranjima pitanja koja se tiču državnog proračuna pred narodnim zastupstvom, Radić se dotaknuo i većeg broja drugih proračunskih načela, dakle ne samo načela prethodnoga odobrenja proračuna. Brojne i raznovrsne analize pokazuju da se proračunski sustavi mijenjaju kroz godine. Proračunski sustav je podložan reformama, a pravo izvršne vlasti da kreira sustav financiranja javnih rashoda proširuje se kako bi se osigurala veća mogućnost primjene proračuna kao uspješnog instrumenta državne ekonomske politike. U današnje vrijeme proračun dijelom uspijeva zadržati mjesto centra javnog sektora upravo zahvaljujući stalnom prilagođavanju promjenama u ekonomskom, socijalnom i političkom životu, a pritom veliku ulogu ima i pravilna primjena proračunskih načela. Kako je u cijelom proračunskom procesu naglašena i dominantna uloga izvršne vlasti, čini se još važnijim da predstavničko tijelo uspješno ostvaruje svoju zadaću u procesu donošenja proračuna oživljujući načelo prethodnoga odobrenja. U financijskoj se teoriji klasična ili tradicionalna proračunska načela razlikuju kao formalna proračunska načela i materijalna proračunska načela. Suvremena teorija u dinamično - materijalna načela ubraja načelo točnosti, prethodnog odobrenja, specijalizacije, javnosti, ravnoteže i periodičnosti. Formalno – statička proračunska načela državnog proračuna jesu načelo jedinstva, načelo potpunosti te načelo preglednosti (jasnoće). Neka od navedenih Radić je obradio u trećem poglavlju drugog dijela predmetne knjige. Doduše, ne slijedi ili ne navodi navedenu sistematizaciju načela, no bez sumnje radi se o pravilima koja i danas vrijede pa se neka Radićeva razmišljanja i kritike pokazuju i danas aktualnima. Radić je u svojim razmišljanjima o prethodnom odobrenju proračuna raspravio i druga načela te jednim dijelom u načelo prethodnog odobrenja svrstao neka od navedenih načela smatrajući ih njegovim, ispravno i ne navodeći klasifikacije, svojevrsnim subnačelima: načelo točnosti, ravnoteže, specijalizacije. Jasno, radi se, rječnikom suvremene teorije, o dinamično-materijalnim načelima kao pravilima koja se odnose na postupak sastavljanja (i izvršenja) proračuna. I već ovdje možemo primijetiti kako smatra da bi uloga predstavničkog tijela u

i porezi, God. XVII., br. 3., ožujak, 2008., str. 35 – 43. Zanimljivo je napomenuti da je predmet o financijskoj znanosti obvezatan i temeljni od samog osnutka Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a postojale su i nakane da se udžbenici o financijskoj znanosti prevedu s njemačkog jezika na latinski, ili da se napiše samostalni udžbenik na latinskom jeziku. Tradicija Katedre za javne financije Pravnog fakulteta u Zagrebu, dugačka je kao i sam fakultet, što svjedoči i njegov prvotni naziv „Političko-kameralni studij“. O tomu vidi više: JELČIĆ, B., „100 godina od izdanja knjige „Financijska znanost““, Zbornik radova: *Tendencije u razvoju financijske aktivnosti države – Znanstveni skup povodom 100 obljetnice tiskanja knjige Stjepana Posilovića „Financijska znanost“*, HAZU, Zagreb, 2000., str. 11 – 25; ENGELSFELD, N., op. cit., str. 43 – 46

¹⁰ Vidi više: JELČIĆ, B., op. cit., str. 12- 13.

¹¹ RADIĆ, S., *Današnja financijska znanost*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1908.

postupku sastavljanja proračuna trebala biti veća te da se nikako ne bi smjela svesti na puko izglasavanje predloženoga proračuna, a to posebno dolazi do izražaja prilikom razmatranja tih pravila u djelu naslova *Državni proračun pred narodnim zastupstvom*.¹² Krenemo li od naslova pod kojima je obrađeno pitanje državnog proračuna pred predstavničkim tijelom, zaključujemo da pravila prethodnog odobrenja proračuna u sebi sadrže i druga pravila koja su djelom sadržana u tim naslovima: *O saborskom proračunskom odboru*, *O proračunskoj razpravi*, *O indemnitetu ili o privremenom proračunu*, *O naknadnom povišenju proračunskih izdataka*, *O uzkrati proračuna*. U dijelu trećeg poglavlja pod naslovom *O proračunskoj razpravi* Radić ukazuje na razlikovanje opće ili generalne proračunske rasprave te specijalne ili posebne rasprave o proračunu. On primjećuje i istodobno kritizira već tada uobičajenu praksu da se u općoj proračunskoj raspravi raspravlja o svemu, no ne i o proračunu. Radić upućuje na bitno drugačiju praksu drugih europskih zemalja. Kako je veći dio proračunskih izlaganja zapravo bio posvećen čistim političkim pitanjima, i opća rasprava je završavala izjavom povjerenja ili nepovjerenja prema Vladi koja se ionako opravdavala samo političkim razlozima. Kritizirajući postupak donošenja proračuna u predstavničkom tijelu, Radić sugerira da proračun treba biti prije svega financijski instrument, a nikako ne poglavito politički instrument. Stoga on i zaključuje u jednom dijelu „... i članovi naše saborske većine morali bi biti upravo jednostužni u tom, da se pred naš Sabor ne izlazi više s onakvim proračunima, kakvi bijahu do sada.“¹³ I danas je situacija slična, ili gotovo identična. Razmatranje Vladina prijedloga proračuna pred predstavničkim tijelom započinje izvješćima predstavnika Vlade pa je rasprava u tom dijelu o prijedlogu proračuna zapravo rasprava o političkom programu Vlade. U svojim izvješćajima predstavnici Vlade izvješćuju o svojem dosadašnjem radu te o programu za buduće razdoblje na koje se odnosi upravo predloženi proračun. Potom predstavničkom tijelu podnose izvješća Odbora za financije i proračun predstavničkog tijela. Tek tada slijedi rasprava o proračunu u cjelini te o pojedinim njegovim dijelovima. Nakon opće ili generalne rasprave započinje specijalna rasprava, koja se sastoji u čitanju naslova i poglavlja (gdje se o svakom naslovu vodi rasprava), a potom se isti prihvaća ili ne prihvaća. Pri tome se Radić zalaže za primjenu proračunskog načela specijalizacije kako bi zastupnici u predstavničkom tijelu, pri odlučivanju o proračunu, konkretno znali na što će se trošiti javni novac. Stoga smatra da nije dovoljno u proračunu prikazati rashode samo po ministarstvima već i da se treba, pri odlučivanju o proračunu, znati u koje će svrhe novac biti utrošen. Drugim riječima, zalaže se za primjenu administrativnog i realnog ili funkcionalnog načela unutar načela preglednosti ili jasnoće proračuna.¹⁴ Jasno, opravdano smatra da Vlada ne smije imati preširoke granice ili preveliku slobodu, no jednako ističe da Sabor ne treba stajati nad Vladom „kao straža nad uznikom“. Ovo potonje proizlazi iz nekoliko puta istaknutog poimanja „da vladati znači pametno i pošteno trošiti narodne novce na obće dobro.“¹⁵ U

¹² Cf. *ibid.*, str. 335.

¹³ Cf. *ibid.*, str. 341.

¹⁴ Proračunsko načelo preglednosti ili jasnoće postavlja zahtjev kreatoru proračuna da prihodi i rashodi budu prikazani na jasan ili pregledan način. U praksi se ovaj zahtjev oživotvoruje kroz (jedinственu) klasifikaciju prihoda i rashoda u proračunu. Drugim riječima, sustavnim razvrstavanjem i prikazivanjem prihoda i rashoda u proračunu omogućuje se preglednost proračuna, a time se i olakšava kontrola proračuna. Navedeno razvrstavanje vrši se primjenom jedinstvenih klasifikacijskih brojeva koji su jedinstveni za proračune svih razina vlasti. U pravilu se prihodi u proračunu prikazuju na način da je temeljni kriterij prikazivanja - financijski instrument kojim se ubire prihod (npr. porezi, doprinosi, pristojbe, carine idr.). Razvrstavanje rashoda u proračunu u svrhu ostvarenja načela preglednosti obavlja se najčešće primjenom resornog načela - odgovarajući na pitanje - gdje nastaje trošak tj. pokazuje tko je konkretan proračunski korisnik, a unutar tog se načela primjenjuju realno načelo - odgovarajući na pitanje koja je namjena rashoda te funkcionalno načelo - odgovarajući na pitanje o vrsti rashoda. Vidi, opširnije, ŠIMOVIĆ, J., „Državni proračun“, zbornik radova *Današnja financijalna znanost*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1999., str. 203. Zakon o proračunu, danas na snazi, koristi izraz načelo specifikacije, Vidi, Zakon o proračunu, Narodne novine 87/08.

¹⁵ RADIĆ, op. cit., str. 343.

navedenoj je posebnoj proračunskoj raspravi, kao segmentu realizacije proračunskog načela prethodnog odobrenja, dano posebno značenje upravo proračunskom načelu specijalizacije koje je posebno zagovarao.¹⁶ Radić citira „umnog branitelja razborite specijalizacije proračuna“ francuskog glasovitog pravnika Royer Collarda za kojega drži da je osvjetlio specijalizaciju proračuna, a time i cijelo proračunsko pravo kao nitko do tada: „*Specijalizaciju proračuna smatram s obćega gledišta manje načelnim pitanjem, nego stvarju poštenja.*“¹⁷ Radićevo je stajalište kako je načelo proračunske specijalizacije prvenstveno stvar političke razboritosti i ustavne svijesti.¹⁸ Značaj rasprave o proračunu Radić naglašava, ističući da je rasprava o proračunu najvažnije ustavno pravo za svaki parlament, ali jednako i glavni i najozbiljniji parlamentarni posao. Kritizirajući kratkoću vremena koja se daje raspravi o proračunu u predstavničkom tijelu daje komparativan prikaz vremena koje se „utroši“ na raspravu u većini tadašnjih europskih zemalja. Kao dobar poznavatelj proračunske prakse velikog broja zemalja, Radić i u drugim pitanjima, ne samo kod pitanja proračunske rasprave, često prikazuje rješenja većeg broja država te potom ista uspoređuje sa hrvatskim rješenjima. Značaj je proračuna potvrđen i kroz činjenicu da u dvodomnim predstavničkim tijelima u proračunskim pitanjima zastupnički ili donji dom ima veću snagu ili ulogu no gornji dom. Time se potvrđuje načelo po kojemu upravo narodni zastupnici, „*imadu podpuno izvršiti proračunsko pravo.*“¹⁹ I na ovome je mjestu dao poredbenopravni prikaz te potvrdio pravilo kojim se rješava eventualni sukob dvaju domova predstavničkog tijela – „*i u pravnoj teoriji i u političkoj praksi ostaje gospodarom onaj zakonodavni sabor, koega sam narod direktno bira.*“²⁰ Posebno su zanimljiva stajališta o odnosu Hrvatskoga sabora prema ugarskomu u pitanjima proračunske rasprave. U njima ističe neophodnim brani hrvatske financijske i gospodarske interese.²¹ Ovakva kritička Radićeva postavka temeljena je na iskustvima vrlo specifičnog državnopravnog ustroja Hrvatsko-Ugarske nagodbe. Govoreći o „*zakonodavnom saboru, koega sam narod direktno bira*“ Radić je svakako svjestan nedovoljne institucionalne doradenosti Hrvatskoga sabora, koji još ima znatan broj virilnih članova, a njihova je uloga znatno ojačana Hedervaryjevom zakonskom novelom od 29. rujna 1888. godine o drastičnom smanjenju broja biranih zastupnika u Hrvatski sabor. Smanjenjem broja izbornih kotareva u Banskoj Hrvatskoj, situacijom koja je nastala poslije priključenja Vojne Krajine Provincijalu 1881., kao i neriješenosti riječkog pitanja (Rijeka nije slala svoja dva zastupnika u Sabor), broj biranih zastupnika sa 112 smanjen je na 88, uz 44 tzv. virilna saborska zastupnika.²²

¹⁶ Načelom proračunske specijalizacije postavlja se zahtjev izvršnoj vlasti koja treba proračunska sredstva trošiti samo u proračunom utvrđenom iznosu (kvantitativna specijalizacija), trošiti ih u proračunom utvrđene svrhe (kvalitativna specijalizacija) i unutar proračunom utvrđenog vremena (vremenska specijalizacija).

¹⁷ RADIĆ, *Današnja financijalna znanost*, loc.cit.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Cf. ibid., str. 347.

²⁰ Cf. ibid., str. 349.

²¹ Prema Hrvatsko-Ugarskoj nagodbi i Zakonskom članku II. iz 1870. godine Hrvatski je sabor bio potpuno autonomno nadležan za donošenje zemaljskog proračuna za pitanja iz tzv. autonomnih poslova Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije; unutrašnja uprava, pravosuđe, bogoštovlje, nastava, prosvjeta i kultura. No Sabor ima pravo odlučivati samo o odobravanju rashoda Zemaljske vlade i stavki njezinih Odsjeka, dok je razrezivanje poreza, kako neposrednih tako i posrednih, spadalo u nadležnost Zajedničkog sabora. Sabor je u svojoj autonomnoj nadležnosti imao i pravo kontrole završnih računa. Hrvatska je bila dužna uplaćivati i određeni postotak u zajednički ugarsko-hrvatski proračun, što je činilo tzv. financijsku stranu Nagodbe. Ova, vrlo nepovoljna nagodbena rješenja bila su i revidirana, no ne u korist hrvatskih interesa. Osjetljivost Radića na dvodomni model parlamenta zasigurno je vezan za strukturu Zajedničkog sabora (u nekim izvorima se naziva i Središnji sabor ili Ugarsko-hrvatski sabor), kojeg su činila dva doma, Kuća velikaša i Zastupnička kuća. Hrvatski zastupnici u donjem domu Sabora nisu međutim imali status delegacije s nekim oblikom veta, već su sudjelovali kao zastupnici pojedinci, čineći oko 10% ukupnog broja zastupnika Zajedničkog sabora.

²² Virilisti ili banski pozvanici bili su: 1. nadbiskup zagrebački, mitropolit i srpski patrijarh u Srijemskim Karlovcima, te katolički dijecezanski biskupi i pravoslavni vladike, te prior vranski; 2. Veliki župani i župan turopoljski; 3. muški članovi kneževskih i barunskih obitelji, s posebno određenim uvjetima i imovinskim

Naslovom „*O indemitetu ili o privremenom proračunu*.“ Radić je jednim dijelom obuhvatio pitanje instituta danas poznatoga kao privremeno financiranje. Privremeno je financiranje rješenje u situaciji gdje proračun nije donesen na vrijeme, odnosno prije početka fiskalne godine na koju se odnosi. Neovisno o razlozima zbog kojih nije donesen, primjenjuje se „privremeni proračun“, odnosno privremeno financiranje. No, naknadnim donošenjem proračuna za određenu fiskalnu godinu privremeni će proračun postati sastavni dio naknadno donesenog, pa tako i takav tzv. privremeni proračun mora biti odobren od predstavničkoga tijela. Privremeno financiranje smatra se opravdanim, a Radić kaže da je *indemitet* i „*blagoslovan*“ budući da navedeni institut omogućuje zastupnicima više vremena za proračunsku raspravu te točnije financijske podatke o kojima se raspravlja. Imajući na umu činjenicu da danas izvršna vlast upućuje prijedlog proračuna predstavničkome tijelu najkasnije do 15. studenoga, dok predstavničko tijelo ima obvezu, sukladno zakonskim odredbama, proračun donijeti do konca godine koja prethodi fiskalnoj godini na koju se proračun odnosi, ali svakako u roku koji omogućuje primjenu proračuna s 1. siječnja godine²³ za koju se donosi proračun, razvidna je aktualnost Radićevih promišljanja i kritičkog stava spram kratkoće vremena koje se ostavlja za raspravu o najvažnijem financijskom dokumentu jedne države. Stoga i ne čudi Radićeva blagonaklonost spram privremenog financiranja, napose kada je razlog koji je do toga doveo formalnopravne naravi. Štoviše, financijska teorija toga vremena u bitnome je razlikovala privremeno financiranje do kojega su doveli formalno-tehnički razlozi od onoga koje svoju osnovu ima u političkim razmiricama. Naime, kada Radić govori o indemitetu ili privremenom proračunu tada zapravo razlaže pitanje privremenog financiranja nastalog iz formalno-tehničkih razloga. Međutim, ako se radi o situaciji da proračun nije donesen iz političkih razloga tada Radić govori o *uskrati proračuna*. Uskrata proračuna u praksi je značila da se nisu smjeli niti ubirati porezi niti su se smjeli podmirivati državni izdaci.²⁴ Dajući prikaze i onih autora koji uskratu proračuna smatraju „narodnim samoubojstvom, sad prevratom i revolucijom“,²⁵ Radić kritizira stajališta prema kojima narodno zastupstvo nema pravo uskratiti proračun.²⁶ Ipak, mišljenja je da je uskraćivanje proračuna od strane predstavničkoga tijela ozbiljna pojava čiju opravdanost vidi u činjenici da proračun uskraćuje saborska većina koja i u samoj državi ima iza sebe većinu građana (pučanstva) te da se treba raditi o takvom sukobu izvršne i zakonodavne vlasti u kojemu se zapravo radi o obrani državnog interesa odnosno „životnoga narodnoga interesa“.²⁷ Radić, dakle, smatra da je samo u iznimnim situacijama opravdana uskrata proračuna jer se radi o negativnom i najoštrijem parlamentarnom sredstvu ili instrumentu, no ipak on naglašava da se pri tome radi ne samo o pravu narodnoga zastupstva već i dužnosti uskratiti proračun. Radić uskratu proračuna vidi kao sredstvo kojim se brani bilo sam ustav bilo samo proračunsko pravo.²⁸ Današnja financijska teorija ne poznaje navedeno razlikovanje unutar situacije gdje proračun nije donesen prije početka fiskalne godine već se neovisno o razlozima pravodobnog nedonošenja govori o institutu

censusima. Ukupan broj virilnih zastupnika nije smio prelaziti polovicu od ukupnog broja saborskih zastupnika. H. Sirotković tvrdi kako je broj virilnih zastupnika sa svojim političkim stajalištima imao značajnu ulogu u kreaciji saborske politike, na što ukazuje i nakana navedene Hedervaryjeve novele; više o navedenom: SIROTKOVIĆ, H., „Organizacija Sabora Hrvatske i Slavonije u nagodbenom razdoblju (1868. – 1918.)“, *Arhivski Vjesnik* XXXV.-XXXVI., 1991./92., str. 21-30

²³ Zakon o proračunu, Narodne novine, br. 87/08., Vidi, čl. 38. i 39.

²⁴ Radić, op. cit., str. 362.

²⁵ Cf. *ibid.*, str. 361.

²⁶ Cf. *ibid.*, str. 360.

²⁷ Cf. *ibid.*, str. 362.

²⁸ Cf. *ibid.*, str. 363.

privremenoga financiranja.²⁹ Istina je da Sabor prihvaćajući proračun daje Vladi najjače, politički gledano, oružje.³⁰ Pri tome Radić upozorava, treba imati na umu da se raspravom o proračunu u Saboru zapravo raspravlja i određuje smjer državne financijske i gospodarske politike te istodobno nastoji ukloniti svaka samovolja, zlouporaba i rasipnost. U toj raspravi ne treba preći granicu i raspravljati o svakoj pojedinoj stavci, ili čak o pojedinom proračunskom korisniku jer bi si time Sabor priskrbio i svojevrsnu upravnu nadležnost, što samo po sebi nosi opasnost.³¹ I „*indemnitet ili privremeno financiranje*“ potvrđuje široko Radićevo poznavanje mogućnosti nedonošenja proračuna, bilo iz formalno-pravnih ili političkih razloga, no Radić je na tragu naglašene formalno-pravne dimenzije proračuna kao temeljnog instituta državnog funkcioniranja, zalažući se za odsustvo bilo kakve politizacije ovog načela, koja je česta i u našem vremenu. Iako moderna financijskoppravna znanost poznaje mnoga nova rješenja, pa i poimanje ovoga načela s novim pravnim mehanizmima modernoga vremena, Radićeva shvaćanja predstavljaju jasan prilog suvremenoj pravnoj znanosti.³² To pokazuju i još neki njegovi politički radovi i prijedlozi koje ćemo ukratko predstaviti u nastavku rada.

3. NAČELO PRETHODNOG ODOBRENJA U PROGRAMSKIM DOKUMENTIMA HPSS-A I STJEPANA RADIĆA

Navedena razrađena i argumentirana stajališta o proračunskom načelu prethodnog odobrenja, ali i neka druga, koja Radić obrazlaže u svojoj doktrini, postaju i idejnim polazištima Radićevih programskih dokumenata i vizija o budućem uređenju Hrvatske države. Ta su načela u ovim dokumentima dobila tek svoj nomotehnički i normativni izraz, no utemeljena su na obrazloženim argumentima i njegovim spoznajama. Ograničit ćemo se tek na dva velika Radićeva državopravna projekta. Najprije na njegovu Srednjeeuropsku ideju „Podunavski savez država i naroda“, nadahnute djelima F. Palackog i F. Havličienka, kao i na dokument „Državno uređenje ili Ustav Neutralne Seljačke Republike Hrvatske“, razmotren na četvrtoj sjednici republikanske zastupničke većine banske Hrvatske 5. i 6. ožujka 1921., a prihvaćen na sljedećoj sjednici ovoga osobitoga izvanparlamentarnoga kluba 8. travnja u Zagrebu. Bila je to jedna od inicijativa u okviru ustavnih rasprava u novonastalom Kraljevstvu SHS. Ideja o srednjoeuropskom Podunavskom savezu država i naroda utemeljena je na već ranije obrazloženim Radićevim vizijama, a stremila je radikalnijoj reorganizaciji Austro-Ugarske monarhije u svojevrsnu državnu zajednicu s obilježjima federacije i konfederacije. Tu osobitu državnu zajednicu činile bi: Galicija, Češka, Ugarska, Hrvatska i Alpinske njemačke države. Pod utjecajem dualističke državne strukture, Radić predviđa određene organe središnje vlasti (Cara i Kralja, Carevinska delegacija) s određenim zajedničkim poslovima i državnim ministarstvima, dok bi države članice saveza imale vrlo širok stupanj autonomije, pa i obilježja državnosti.³³ Radićeva koncepcija hrvatske države bitno je ojačana u odnosu na nagodbenjačku stvarnost. Sabor je središnje državno zakonodavno tijelo, koncipirano prema načelima modernog demokratskog parlamenta, nositelj je narodne suverenosti i institucija

²⁹ Vidi, npr. JELČIĆ, B., *Javne financije*, RRiF, Zagreb, 2001., str. 515., JELČIĆ, B., LONČARIĆ-HORVAT, O., i dr., *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine, Zagreb, 2002., str. 619.

³⁰ RADIĆ, op. cit., str. 342.

³¹ Cf. *ibid.*, str. 342.-343.

³² Vidi: ³² JELČIĆ, B., *Financijsko pravo i financijska znanost*, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator i Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1998., str. 484 i dalje.

³³ S politološkog gledišta temeljne koncepcije ove državne zajednice obradio je CIPEK, T., op. cit., str. 84 – 111; Vidi i: KRIZMAN, B., „Plan Stjepana Radića o preuređenju Habsburške monarhije“, *Istorija XX. veka*, Beograd, 1972. (objavljeno i u KRIZMAN, B., SIROTKOVIĆ, H., ENGELSFELD, N., ČEPULO, D., *Hrestomatija povijesti hrvatskog prava i države*, Svezak II., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1998., str. 41 – 92.

predstavničke demokracije. U tom smislu Sabor donosi državni proračun sukladno uobičajenoj proceduri, koju smo ranije objasnili. Kvaliteti državnoga proračuna svakako doprinosi i činjenica ojačane izvršne vlasti s posebnim Ministarstvom za financije. Izvršno-upravnoj vlasti predsjedava ban (njega sada imenuje kralj na prijedlog Sabora), a čine je ministarstva, kojih sada ima više u odnosu na realnost hrvatske autonomije.³⁴ Pod isključivim su nadzorom Sabora, kojemu su i odgovorni, pa zamišljena Radićeva državna struktura omogućuje transparentniji i kvalitetniji državni proračun s mogućnostima da on u većoj mjeri zadovolji potrebe hrvatskih građana te, osobito, gospodarske interese hrvatske države. Ovakva temeljitija i sadržajnija državna struktura, koja Hrvatsku pretvara u vrlo široku autonomiju, s mnogim elementima suverene države svakako bi omogućila jasniju opstojnost i funkcioniranje načela prethodnog odobrenja, u kojem bi, kako smatra suvremena interpretacija tog načela (prema izlaganjima Božidara Jelčića), bila naglašena uloga parlamentarnog, saborskog usvajanja proračuna, ali i mogućnost smišljenog vršenja financijske aktivnosti države te svođenja na najmanju moguću mjeru pojava improvizacije, voluntarizma i samovolje u raspolaganju proračunskim prihodima.³⁵ Iako Radić u svojim govorima, spisima i drugim tekstovima naznačuje tek obrise i temeljna načela državnoga uređenja, ipak je jasno da i oni ukazuju na modernu koncepciju i nakanu državnoga uređenja, a time i nedvojbenu pojavu i ulogu osnovnih proračunskih načela i mehanizama. „Državno uređenje ili Ustav neutralne seljačke republike Hrvatske“ razrađeni je program HRSS-a, nastao u okolnostima ustavnih rasprava o novom Ustavu Kraljevstva SHS. Za potrebe ovog rada možda je korisno tek naznačiti da Ustav predstavlja širok sije mnogih Radićevih ideja, pa Tihomir Cipek u svojoj opsežnoj politološkoj analizi naglašava kako Ustav izražava „najvažnije postavke ondašnje političke teorije, koja polazi od načela liberalne i kršćanske-demokracije te na njihovoj osnovi gradi politički sustav hrvatske države. Sintezom ideja navedenih velikih ideologija Radić je izgradio svoju ideologiju „agrarizma““³⁶. Pored ovih temeljnih oznaka, valja naglasiti da Ustav sadrži i neke odrednice, koje su s jedne strane izraz hrvatske državne tradicije i razvitka njezinih institucija (npr. prezidencijalizam, koji nije stvaran pod utjecajem američkih iskustava već tradicija institucije bana, koji se shvaća kao državni poglavar-predsjednik). S druge strane, na neke kreacije Radićevih ustavnopravnih instituta utječu pragmatični razlozi prvih godina novoga režima, koji već iskazuje elemente svoje brutalnosti prema Radiću osobno, ali i njegovim vizijama državnog uređenja (naglašeni mehanizmi neposredne demokracije, brojne odredbe o zastupničkom imunitetu, koncepcije naglašenijeg razvitka lokalne samouprave, tj. „samovlade“ (kako navodi Radić). Tu su spomenuti i poznati instituti liberalno-demokratske države (npr. načelo trodiobe vlasti i sl.). Pitanja državnih financija, kojima je Radić pridavao veliku pozornost također sjedinjuju načela liberalne demokracije, ali i Radićeve vlastite poglede i slijede postavke istaknute u djelu „Današnja financijska znanost“. Osnovne su zadaće financijske politike države njezina služba u razvitku socijalne politike i socijalnih potreba te omogućavanje gospodarskog razvitka države. Pitanja financijske politike analizirana su u drugom, posebnom dijelu Ustava – podtočka 2, naslova „Izvršavanje narodne suverenosti po narodnoj vladi“ pod e

³⁴ Cipek navodi kako se je Radić zalagao za ista ona ministarstva koja nabraja i u programskim dokumentima HPSS-a iz 1905.: Ministarstvo za poljodjelstvo, Ministarstvo za upravu, Ministarstvo za sudstvo, Ministarstvo za školstvo i bogoštovlje, Ministarstvo za trgovinu i promet, Ministarstvo za financije, Ministarstvo domobranstva, Ministarstvo za izvanjske kulturne poslove, CIPEK, T., op.cit., str. 107,108 i tamo navedena bilješka 305.

³⁵ JELČIĆ, B., *Financijsko pravo i financijska znanost*, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator i Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1998., str. 497.

³⁶ CIPEK, T., op.cit., str. 143. Pored ove znanstvene politološke studije, vidi i djelo Kulundžić, Z., *Stjepan Radić i njegov republikanski ustav*, Zagreb, Prvo izdanje 1989., Drugo izdanje 1991. Kulundžić Ustav sagledava s pozicija povijesnih okolnosti, Radićeva života i djelovanja HPSS-a, donoseći i mnoge opaske tadašnjeg političkog života i faktografske pojedinosti. Vidjeti i druge Kulundžićeve radove o Stjepanu Radiću. Nabrojani su navedenom djelu, str. 187-193.

„Podmirenje troškova za sve domovinske poslove (državne financije)“³⁷. Načelo prethodnog odobrenja ima istaknuto mjesto u Ustavu, i to na sve tri razine državne vlasti (Radić poznaje i županijske i općinske proračune). „Narodni sabor razpravlja i prihvaća svake godine državni proračun, koji vriedi za jednu kalendarsku godinu.“ Radić posebnim stilizacijama osnažuje načelo prethodnog odobrenja: „O upotrebi eventualnih prištednji odlučuje samo Sabor, i ako „Državni, županijski i općinski proračun nije odobren, to za dotičnu godinu, dok ne bude toga odobrenja, nitko nije dužan plaćati dotičnoga, državnoga, županijskoga ili općinskoga nedozvoljenoga poreza, te se svaki službeni poziv ili čak utjerivanje ovakvih nedozvoljenih poreza kazni kao zloraba uredovne vlasi.“ Osnažena uloga prethodnog odobrenja proračuna, ali i načela specijalizacije proračuna uočena je i u sljedećoj stilizaciji: „Iz državne, županijske ili općinske blagajne ne smije se ništa izdati, što nije određeno državnim, županijskim ili općinskim proračunom.“ Proračun Saboru predlaže Narodna vlada, pri čemu Vladu čini i posebno ministarstvo koje je prema Ustavu nadležno „za podmirivanje troškova za sve te poslove (Državne financije)“.³⁸ Radić poznaje i institut godišnjeg obračuna proračuna (završni račun), kojeg u pluralu naziva „zaključni računi“, a postupak je istovjetan onom o prihvaćanju državnog proračuna. Značenje je donošenja završnog računa proračuna vrlo blisko značenju donošenja samoga proračuna. Naime, „život proračuna“ počinje njegovim donošenjem u Saboru a završava donošenjem završnog računa također u Saboru. Tek donošenjem završnog računa izvršna vlast dobiva od Sabora „razrješnicu“ odnosno ocjenu svoga rada.³⁹ U osnaženju načela prethodnog odobrenja Radićev Ustav poznaje mehanizme zakonskog definiranja izmjene ili rebalansa proračuna (u kontekstu njegova izvršenja) te određene mehanizme njegove kontrole. Izmjena ili rebalans državnog proračuna također je u nadležnosti tijela koje ga donosi. (Sabor, županija, općina). „Sabor ne može pojedinih predloženih proračunskih stavaka u izdancima državnoga proračuna povisiti, ali ih može sniziti i jednostavno brisati.“ Naznačujući mehanizme kontrole državnog proračuna, Radić se opredjeljuje za računsko-sudsku kontrolu, uz dakako postojanje i političke kontrole, koja proizlazi kako iz načela prethodnog odobrenja, tako i iz saborskog odobravanja *zaključnih računa proračuna*, odnosno donošenja *zaključnog (završnog) računa ili godišnjeg obračuna proračuna*. Institut „*državnog računovodstva*“ ima se urediti posebnim zakonom, koji se mora temeljiti na načelima, dakako, „*nezavisnosti*“ i „*strukovne spreme svih službenika državnoga računovodstva*“, a zakon treba urediti odnos tog tijela prema Stolu sedmorice (kao obliku vrhovnog suda Republike). Radić već u Ustavu naznačuje i osnovne nadležnosti Državnog računovodstva, koje će, dakako, razraditi posebni zakon. Tako državno računovodstvo (i) „*pregledava, ispravlja i likvidira prema posebnim zakonskim propisima državne, županijske i općinske račune;*“ (ii) „*pazi da se ne prekorači nijedan izdatak ustanovljen državnim proračunom;*“ (iii) „*zaključuje državne račune*“ te (iv.) „*podnaša godišnji državni obračun sa svojim izvješćem i sa svojim posve slobodnim primjedbama narodnom saboru po predsjedniku republike na ponovno izpitivanje i odobravanje, i to tako da obračun za prijašnju godinu narodna vlada uzmogne dostaviti saboru zajedno s predloženim proračunom za buduću godinu.*“. Ovaj mehanizam proračunske kontrole spada dakle u naknadnu proračunsku kontrolu (proračunska kontrola *ex post*)⁴⁰ prema teoriji

³⁷ Tekst svih navoda iz Ustava, prema CIPEK, T., op. cit.

³⁸ To su poslovi pravosuđa (izvršavanja čovječanke pravice), narodna privreda, narodna prosvjeta, briga za narodno zdravlje, obrana doma i domovine, te stalne veze s ostalim narodima i državama, Za tekst vidi: CIPEK, op. cit., str. 242.

³⁹ Zakon govori o obvezi donošenja godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna u čl. 110., uređujući obvezu Ministarstva financija izraditi godišnji izvještaj o izvršenju proračuna i dostaviti ga Vladi do 1. svibnja tekuće godine za prethodnu godinu, dok Vlada podnosi Saboru na donošenje godišnji izvještaj o izvršenju proračuna do 1. lipnja tekuće godine za prethodnu godinu., Zakon o proračunu, 87/08.

⁴⁰ U *Današnjoj financijalnoj znanosti* jasno je da je Radić zagovornik prethodne ili preventivne proračunske kontrole.

financijske znanosti koju iznosi Božidar Jelčić⁴¹. U *Današnjoj financijalnoj znanosti*, međutim, jasno je da je Radić zagovornik prethodne ili preventivne proračunske kontrole te svaki prigovor upućen ovom obliku proračunske kontrole ocjenjuje neutemeljenim te navodi "...svi se prigovori pobijaju već samim zdravim razumom, jer i u privatnom, a pogotovu u javnom životu mnogo je bolje zlu predusresti, nego li se proti njemu boriti, kad se već ukorieni."⁴² Ipak, u današnje je vrijeme prisutnija naknadna proračunska kontrola.⁴³ Prema odnosu između nadležnih tijela Radić se zalaže ili prihvaća tzv. eksternu proračunsku kontrolu. Zanimljivo je kako je Radić predvidio i ustavnu odredbu o zabrani nezakonitog izvršenja proračuna, ne predviđajući oblik odgovornosti za državne službenike koji počinu takvo djelo. U analizi Radićevog Ustava Tihomir Cipek, čini se, ipak pogrešno navodi institut „financijske policije“ u analizi proračunske kontrole. Radićevi navodi o „*Državnom računovodstvu*“, njegovoj neovisnosti i vezivanju za nadležnosti Stola sedmorice ipak ukazuju na oblik eksterne, računsko-sudske kontrole proračuna, a ne upravne, kako se obično shvaća financijska policija.⁴⁴ Zalaganjem Radića⁴⁵ za proračunsku kontrolu koju treba obavljati organ koji je ravnopravan čimbenik financijske politike s narodnim zastupstvom, definirana su osnovna načela rada institucionalne kontrole proračuna koja su danas oživotvorena u radu Državnog ureda za reviziju.⁴⁶ Radi se o samostalnoj, nadzornoj instituciji koja odgovara za svoj rad jedino Hrvatskom saboru.

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Istančan osjećaj za pravdu, „pravicu“, koji je česta oznaka i moto Radićeve političke koncepcije i ideje vidljiv je i u njegovim vizijama vezanim za razvitak financijsko-pravnih instituta. Iako ovaj rad nije ulazio u pitanja poreznog sustava, gdje bi ovakve ideje bile razvidnije (npr. progresivna stopa oporezivanja, ideje poreznih olakšica i oslobođenje od plaćanja poreza u Ustavu neutralne seljačke republike Hrvatske) i naznačeni proračunsko-pravni instituti i mehanizmi pokazuju istinsku Radićevu brigu za funkcioniranje države na dobrobit njezinih građana. Kako je Radić državne institucije usko vezao za prijenos suverenosti njezinih državljana, njihovo učinkovito funkcioniranje bilo je zapravo tek odraz interesa i prava državljana. Tako je u ovom vrlo važnom segmentu funkcije države dominira Radićev naglašen humanizam. Nepobitna je svakako i činjenica izrazito širokih Radićevih spoznaja o političkoj, pa i pravnoj doktrini. Predmetni instituti financijskoga prava, načelno se nisu izmijenili od njegova vremena, i unatoč čestim i vrlo dinamičnim mijenama državne financijske aktivnosti, koje nerijetko moraju slijediti mnoge imperitive i zadaće svojih političkih elita. Prava se izvršne vlasti u kreiranju sustava financiranja javnih rashoda sve više proširuju da bi se osigurala veća mogućnost primjene proračuna kao uspješnog instrumenta ostvarivanja ciljeva brojnih politika države – poglavito ekonomske i socijalne politike države. Da bi u današnje vrijeme proračun ostao centar javnog sektora potrebno je njegovo stalno prilagođavanje promjenama u svim sferama društvenoga i političkoga života. Dok se u tom procesu prilagodbe neka proračunska načela polako „gase“ i uvode nova koja bolje odgovaraju političkim, socijalnim i ekonomskim zahtjevima koji se traže od proračunskog

⁴¹ JELČIĆ, B., op. cit., str. 534-536.

⁴² RADIĆ, op. cit., str. 382.

⁴³ Tako, ŠIMOVIĆ, J., „Državni proračun“, *Zbornik radova Današnja financijalna znanost*, sa znanstvenog skupa povodom 90. obljetnice tiskanja knjige Stjepana Radića, HAZU, Zagreb, 1998., str. 215. Slično, Jelčić Barbara navodi kako prethodna kontrola mnogome ometa izvršenje zadataka i mjera iz nadležnosti korisnika proračunskih sredstava tj. da usporava i otežava njihovu djelatnost., JELČIĆ, B., *Javne financije*, str. 530.

⁴⁴ CIPEK, T., op. cit., str. 168.

⁴⁵ Slično se RADIĆ zalaže i u *Današnjoj financijalnoj znanosti*, op. cit., str. 374.

⁴⁶ Zakon o državnoj reviziji, Narodne novine, 70/93, 48/95, 105/99, 36/01, 44/01, 177/04.

sustava u suvremenim državama kroz godine, mišljenja smo da to nije i ne treba biti slučaj s proračunskim načelom prethodnoga odobrenja odnosno dijelom proračunskog procesa koji se odnosi na fazu kada je proračun pred „narodnim zastupstvom“. Unatoč pojavnosti suvremenih proračunskih načela poput načela proračuna izvršne vlasti i uz njega usko vezanoga načela odgovornosti izvršne vlasti i danas ostaje „nedodirljivo“ područje političkoga utjecaja zakonodavne vlasti unutar kojega je i odobravanje proračuna. Upravo to područje Radić uspješno brani svojim promišljanjima o proračunu uopće te o proračunskom načelu prethodnoga odobrenja.

Summary

ON THE BUDGETARY PRINCIPLE OF ADVANCE APPROVAL IN THE WORK OF STJEPAN RADIC

Radić's breadth of vision regarding political and legal doctrine is beyond dispute. Some of the institutes of financial law that were the focus of his interest have not changed in principle since his time, in spite of the frequent and dynamic changes of state financial activities, which often have to follow numerous imperatives and tasks imposed by political elites. In spite of the development of modern budgetary principles, such as the principle of executive budgetary authority, and the closely related principle of executive accountability, the field of political influence of the executive, comprising the approval of the budget, remains "untouchable". This area was successfully defended by Radić in his views on the budget in general and the budgetary principle of advance approval.

Key words: *works of Stjepan Radić, budgetary principles, budgetary principle of advance approval.*

PRAVNI STATUS MARINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Među najvažnije objekte nautičkog turizma ubrajaju se marine. Dapače, marine se u literaturi o turističkoj djelatnosti na moru spominju kao osnovni objekti nautičkog turizma koji sa svojim vezovima, uređajima i opremom u zaštićenom dijelu mora uz kopno služi za smještaj i boravak turističkih plovila i rasonodu nautičarima. Marine, kao luke posebne namjene, slično trgovačkim i drugim posebnim lukama na moru, ali i na unutrašnjim vodama, imaju svoj pravni režim utvrđen zakonskim i podzakonskim propisima te autonomnom regulativom koju normativno uređuje korisnik (koncesionar) luke. Prve marine na teritoriju današnje Republike Hrvatske nastale su šezdesetih godina prošlog stoljeća (Marina Puna), a tek koje desetljeće kasnije, sagrađen je niz marina (poznate ACY marine). U novije doba izgrađene su i neke nove marine a postoje planovi za gradnju niza novih marina. Obzirom da su marine ujedno i građevine na pomorskom dobru, valja imati na umu, osim odredaba Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama, i odredbe posebnih zakona koji reguliraju građenje. Mada su marine samo jedna od vrsta luka posebne namjene, mnijenja smo da su one i danas zanimljive za razmatranje njihova pravna statusa sagledanog kroz povijesni razvoj, s prikazom stanja od Pomorskog zakonika iz 1994. godine, ubrojivo s podzakonskim propisima, do njihova statusa prema važećem Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama. Uz morske marine daje se osvrt i na status luka nautičkog turizma na unutaršnjim vodama. Obzirom na sagledano stanje autori daju i neke de lege ferenda prijedloge.

Ključne riječi: *marine, luke posebne namjene, pomorsko dobro, odluka o osnivanju, koncesija, unutarnje vode.*

1. UVOD

Iz godine u godinu povećava se broj plovila u nautičkom turizmu i raste promet plovnih objekata namijenjenih športu, rasonodi i rekreaciji u obalnom moru Republike Hrvatske ali i na unutrašnjim vodama.¹ Zanimanje za krstarenjem i plovidbom našim Jadranom razvija se u neslućenim razmjerima ne samo među stranim turistima nego i u slučaju domaće turističke klijentele s višim životnim standardom. Naravno da takvu pojavu valja adekvatno pratiti djelotvornom organizacijom nautičkog turizma, a što je direktno vezano uz izgradnju nautičke

* Prof.dr.sc.Vinko Hlača, umirovljeni redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i redoviti član Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

**Mr.sc.Jakob Nakić, viši savjetnik u Županijskom državnom odvjetništvu u Rijeci.

¹ Poblizhe podatke vidi na http://www.adriaticssailor.com/nauticki_turizam_2009/_charter_portal/1343/HR.

infrastrukture.² Najveći kapaciteti za prihvat u marinama i nautičkim centrima razmješteni su duž jadranske obale na njezinom kopnenom dijelu, ali i veliki broj naših otoka otvorio je svoje marine. Prva izgrađena marina na prostoru tadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije bila je marina Punat.³ Prilikom gradnje pojedinih marina žmirilo se na njihovu bespravnu izgradnju pa se repovi takovog ponašanja još i danas vuku.⁴

2. POVIJESNI RAZVOJ

U doba gradnje naše prve marine (1964. godine) na snazi je bio Zakon o iskorištavanju luka i pristaništa iz 1961. godine⁵ koji je u članu 1. propisivao:

„Pomorsku luku odnosno pristanište unutrašnje plovidbe u smislu ovog zakona sačinjavaju kopneni i vodeni prostor s izgrađenim obalama, lukobranima, potrebnim slobodnim prostorom, uređajima, postrojenjima i drugim objektima namijenjenim pristajanju brodova, ukrcavanju i iskrcavanju putnika i robe, uskladištavanju i ostalim manipulacijama robom, kao i opskrbi, popravku i zaštiti brodova od nevremena. Odredbe ovog zakona odnose se na pomorske luke i na pristaništa unutrašnje plovidbe (luke), ako odredbama ovog zakona nije propisano drukčije.”

Član 65. je propisivao:

„Pravo korištenja na operativnim obalama, lukobranima, neizgrađenim morskim obalama i ostalom području na moru, operativnim obalama, zimovnicima i neizgrađenim obalama unutrašnjih plovni putova, koji su u društvenom vlasništvu, a na kojima su do dana stupanja na snagu ovog zakona vršili pravo korištenja savezni i republički organi uprave nadležni za poslove sigurnosti plovidbe, prenosi se onog dana kad stupi na snagu ovaj zakon na općine na čijem su području ti objekti.”

Član 55. propisivao je:

„Pri vršenju prava upotrebe neizgrađenih obala na moru i voda unutrašnjih plovni putova, kao i ostalog područja na moru, općinski narodni odbor može davati privrednim organizacijama, ustanovama, društvenim organizacijama i drugim društvenim pravim osobama pravo da grade operativne obale, lukobrane i zimovnike.

Rješenje prema stavu 1. ovog člana općinski narodni odbor donosi uz prethodnu suglasnost Komande ratne mornarice, a po pribavljenom mišljenju iz člana 53. stav 2. ovog zakona.”

Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (dalje u tekstu: ZPUP)⁶ u članu 15. određivao je:

„Luka odnosno pristanište jest vodeni i s vodom neposredno povezani kopneni prostor s izgrađenim obalama, lukobranima, uređajima, postrojenjima i drugim objektima namijenjenim za pristajanje, sidrenje i zaštitu brodova, ukrcavanje i iskrcavanje putnika i robe, uskladištavanje i ostala manipuliranja robom, proizvodnju, oplemenjivanje i doradu robe te ostale privredne djelatnosti koje su s tim djelatnostima u međusobnoj ekonomskoj, prometnoj ili tehnološkoj vezi.

² Primjerice projekt Argonaut, te su se u prvom valu projekta Argonaut lučice trebale izgraditi u Koločepu, Prigradici, Pušćici, Jelsi, Starigradu, Šepurinama, Ugljanu, Pagu, Šilu, Lovišću, Visu. Poblize vidi u CRO-turizam, broj 7-8/04. Naknadno se je od projekta odustalo.

³ Marina Punat izgrađena je 1964. godine i od tada posluje, naravno godinama šireći svoju osnovnu djelatnost prihvaća plovila.

⁴ Poblize vidi Odluka o izmjeni odluka o koncesiji pomorskog dobra u svrhu gospodarskog korištenja luka posebne namjene – luka nautičkog turizma Pula, Rab, Šimuni, Žut, Skradin, Trogir, Milna, Vrboška, Palmizana i Korčula (Narodne novine, br. 13/07). Trgovačko društvo o kojemu je riječ osnovano je 1983. godine te u svom sastavu imade 21 marinu na Jadranu (Umag, Rovinj, Pula, Pomer, Opatija, Supetarska Draga, Cres, Šimuni, Jezera, Vodice, Skradin, Trogir, Split, Milna, Vrboška, Korčula, Dubrovnik, Žut, Piškera, Palmizana) što čini otprilike jednu polovinu ukupnih kapaciteta hrvatskih luka nautičkog turizma.

⁵ Službeni list FNRJ, br. 24/61, Službeni list SFRJ, br. 10/65, 23/67, 2/68, Narodne novine, br. 52/71, 52/73

⁶ Službeni list SFRJ, br. 22/77

Vodeni prostor pristaništa ne smije suziti širinu plovnog puta ispod gabarita određenog za taj plovni put pri niskom vodostaju.

Luke i pristaništa moraju udovoljavati propisanim uvjetima i obavljati svoje djelatnosti na području čije su granice određene u skladu s propisanim mjerilima za određivanje granica luke odnosno pristaništa.“

ZPUP je određivao⁷ da luke služe javnom prometu ili imaju posebnu namjenu, ali i od jednih i drugih savezni propisi su tražili udovoljavanja uvjetima za sigurnost plovidbe u luci prije njenog korištenja i otvaranja za promet. ZPUP je dao definiciju luke javnog prometa ali nije dao definiciju luke za posebne namjene, ali jasne definicije te luke ne nalazimo niti u republičkim propisima, osim donekle u slovenskom,⁸ koja se nedvojbeno razlikovala od luke namijenjene trgovačkim brodovima. Zakon o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima (dalje u tekstu: ZPVDLP)⁹ luku posebne namjene nazvao je posebnom lukom te je u članu 42. ovako definirao:

„Posebna luka je pomorsko dobro koje služi za posebne potrebe i namjene organizacija udruženog rada, druge pravne osobe (marina, sportska, ribarska, industrijska i dr.) ili državnog organa (vojna i dr.).“

Korisnik posebne luke imao je pravo korištenja te luke, ali u odnosu na korisnika luke javnog prometa imao je različita prava i obveze određene ZPVDLP-om. Posebna prava i obveze korisnika posebne luke bila su: a) dužnost plaćanja naknade za korištenje pomorskog dobra, b) nije imao pravo prvokupnje¹⁰ objekata koji su se nalazili na području posebne luke. Sukladno tada važećem Zakonu o općem upravnom postupku općinska skupština donosila je rješenje o davanju na korištenje pomorskog dobra radi izgradnje posebne luke. Korisnik stječe posjed pomorskog dobra danom pravomoćnosti rješenje o dodjeli ili danom koji je određen iza tog datuma. Za stjecanje prava korištenja korisnik plaća naknadu, koja je različita ovisno o tome da li se radi o imovini nastaloj iz općenarodne imovine ili stečenoj eksproprijacijom odnosno nacionalizacijom. Zanimljivo je istaknuti da ni ZPVDLP, ali niti drugi zakoni republika, nisu dali definiciju marine, a isticanje da je posebna luka pomorsko dobro koje služi za posebne potrebe i namjene, nije se mogla uzeti kao potpuna definicija niti za posebne luke, a kamoli za marinu koja je među inim, samo primjerice navedena kao posebna luka.¹¹ Zakon o ugostiteljskoj i turističkoj djelatnosti SR Hrvatske¹² predvidio je djelatnosti koje su spadale u nautički turizam, između ostalog i pružanje usluga plovnim objektima za sport i razonodu, iznajmljivanje plovnih objekata i brodskih vezova, čuvanje i održavanje brodova, agencijsko-pomorski poslovi za prihvat i otpremu turističkih brodova te druge usluge za potrebe nautičkog turizma.

⁷ Član 16. određivao je: „Luke i pristaništa mogu biti otvoreni za javni promet ili za posebne namjene ako je prije toga utvrđeno da je udovoljeno propisanim uvjetima za sigurnost plovidbe u luci odnosno pristaništu.“

⁸ Član 19. Zakona o lukah (Uradni list Socijalistične Republike Slovenije, br. 7/77), propisivao je: „Namenske luke se uporabljavajo isključno ali v pretežni meri v športne, ribiške, turistične in druge namene, razen za javni promet in njih uporabljao organizacije združenega dela, druge samoupravne organizacije in supnosti ter državni organi.“

⁹ Vidi Narodne novine, br. 19/74, 39/75, 17/77, 18/81. Glede pravne regulacije u drugim socijalističkim republikama vidi kod HLAČA, V., „Pravni položaj marina u Jugoslaviji“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Rijeka, 7, 1986, str. 50.-51., VRSALOVIĆ B., „Pravni položaj marina“, *Privreda i pravo*, br. 9/74, Beograd, 1974.

¹⁰ Članom 35. ZPVDLP bilo je propisano: „Osnovna sredstva organizacije udruženog rada korisnika luke jesu operativna obala, lukobran ili njegov dio koji je istovremeno i operativna obala, zatvoreni i otvoreni skladišni prostor i ostali prostor, lučki uredaji i postrojenja te druga sredstva i objekti koji služe korisniku luke za obavljanje privrednih djelatnosti u luci. Korisnik luke ima pravo prvokupnje objekata koji se nalazi na području luke koja mu je dana na korištenje.“

¹¹ Vidi BORKOVIĆ, I., „Pomorsko javno dobro u teoriji i zakonodavstvu“, *Naša zakonitost*, Zagreb, br. 9/1979.

¹² Vidi Narodne novine, br. 14/78

3. STANJE PREMA POMORSKOM ZAKONIKU IZ 1994. GODINE (DALJE U TEKSTU: PZ/94)

Umjesto da PZ/94¹³ uvede red u domeni pomorskog dobra on je unio samo još više zbrke. PZ/94 je pomorsko dobro definirao u članku 49.:

“Pomorsko dobro čine unutrašnje morske vode i teritorijalno more, njihovo dno i morsko podzemlje te dio kopna koji je po svojoj prirodi namijenjen javnoj pomorskoj upotrebi ili je proglašen takvim.

U smislu stavka 1. ovoga članka pomorskim dobrom smatraju se: morska obala, lukobrani, brodogradilišni navozi, nasipi, sprudovi, hridi, grebeni, ušća rijeka koja se izljevaju u more, kanali spojeni s morem te u moru i podmorskom podzemlju živa i neživa prirodna bogatstva, ribe, rude i sl.“

Ono što svakako odmah upada u oči jeste to da luke nisu obuhvaćene definicijom pomorskog dobra. Na taj propust odmah je gromoglasno ukazala struka. No, moramo se suočiti s posljedicama tog propusta jer luke nisu bile pomorsko dobro punih šest mjeseci.¹⁴ Poradi zakonskih (ne)spretnosti Branko Kundih¹⁵ mnijenja je da u razdoblju od 22. ožujka 1994. do 26. listopada 1994. godine u Republici Hrvatskoj nije bilo pozitivnopravnih odredaba o pomorskom dobru. Mnijenja smo da je izrečeno mnijenje netočno. Pravnih praznina u pravnom sustavu ne bi smjelo biti, ali ako ih i bude tada se imaju popuniti, u konkretnom slučaju mnijenja smo da se kao pravno pravilo trebao primjenjivati ZPVDLP,¹⁶ u slučaju ako je PZ/94 imao pravnu prazninu, konkretno glede luka. Naime, teško je sada zaključiti da li je zakonodavac htio da luke ne budu pomorsko dobro ili se radi o nenamjernom previdu zakonodavca. Stoga, pravna praznina postojala je u odnosu na pomorsko dobro, regulirano člancima 48. do 80., dok u odnosu na luke nije bilo pravne praznine jer je luka brisana, kao dio pomorskog dobra. Zakonom o izmjenama i dopunama PZ/94 (dalje u tekstu: ZID PZ/94) dopunjena je i definicija pomorskog dobra unošenjem luka.¹⁷ Ono što moramo uočiti jeste to da na dan stupanja na snagu PZ/94, nadnevka 22. ožujka 1994. godine, u definiciji pomorskog dobra nije bila sadržana luka te da je ona ponovno postala pomorsko dobro dana 26. listopada 1994. godine.¹⁸ Iz toga bismo mogli izvući sljedeći zaključak:

- dana 22. ožujka 1994. godine luke su prestale biti pomorsko dobro, dakle, i nekretnine u njima, a što su bile barem od 1914. godine, pa su postale nekretnine u vlasničkom sustavu jer je prestala vrijediti definicija pomorskog dobra iz pravnog pravila § 1. Uredbe/39, odnosno odredbe ZPVDLP-a, pa kako im je propisom bila dana oznaka (svojstvo) pomorskog dobra

¹³ Narodne novine, br. 17/94, 74/94, 43/96 (dalje u tekstu: PZ/94). PZ/94 derogiran je Pomorskim zakonikom (Narodne novine, br. 181/04, 76/07, 146/08) a taj novi PZ ne regulira problematiku pomorskog dobra.

¹⁴ Radi se o razdoblju od 22. ožujka 1994. godine kada je stupio na snagu PZ/94 do 26. listopada 1994. godine kada je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama PZ/94 (Narodne novine, br. 74/94).

¹⁵ KUNDIH, B., *Pomorsko dobro i granice pomorskog dobra*, Edicije Brozičević, Zagreb, 2000., str. 57. te kaže: „Na dan stupanja na snagu Pomorskog zakonika 22.03.1994. prestao je važiti Zakon o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima u dijelu u kojem se odnosi na pomorsko dobro, osim članaka 67., 68., 69., 71., 76., 77., 79. koji su trebali prestati važiti donošenjem odgovarajućih pravnih akata iz članka 1043. zakona. Iz nepoznatih razloga Pomorski je zakonik u članku 1054. primjenu odredbi članka 48. do 80., koje normiraju pomorsko dobro, odgodio do dana stupanja na snagu Zakona o morskim lukama.“

¹⁶ U tom razdoblju praktičari su se snalazili kako su znali pa navodimo primjer Odluke o određivanju korištenja pomorskog dobra i naknadi za korištenje pomorskog dobra (Službene novine primorsko-goranske županije, br. 19/94, koja je donijeta kao prijelazno rješenje do stupanja na snagu odredbi o pomorskom dobru. Odluka je sadržavala odredbe o vrstama i visini naknade, namjeni naknade i načinu prikupljanja, raspoređivanja naknade i zaključenja ugovora o korištenju pomorskog dobra. U preklapnim odredbama Odluka je propisala da sve odluke bivših općina glede granica pomorskog dobra prestaju vrijediti u dijelovima koji su u suprotnosti sa ZPVDLP.

¹⁷ Članak 1. ZID PZ/94 propisivao je: „*U svezi sa stavkom 1. ovoga članka pomorskim dobrom smatraju se: morska obala, luke, lukobrani, nasipi, sprudovi, hridi, grebeni, ušća rijeka koja se izljevaju u more, kanali spojeni s morem te u moru i podmorskom podzemlju živa i neživa prirodna bogatstva (ribe, rude i sl.)*.“

¹⁸ To je dan stupanja na snagu ZID PZ/94, vidi članak 4.

tako im je zakonskom odredbom, samim izostavljanjem iz definicije, oduzeto to svojstvo (oznaka),

- dakle, do dana stupanja na snagu ZID PZ/94 na lučkom području su se mogla stjecati stvarna prava,

- stupanjem na snagu ZID PZ/94 svi nosioci stvarnih prava, na nekretninama u luci su, *ex lege*, izvlašteni i potpuno je bio besmislen propis članka 1038. PZ/94.¹⁹

Nakon 26. listopada 1994. godine, kao dana stupanja na snagu ZID PZ/94, propis članka 1038. PZ/94 više se nije niti mogao provoditi, u pogledu nekretnina u lukama, dapače postupak izvlaštenja (eksprijacije) bio bi suvišan jer je ono nastupilo na temelju zakona. Naime, razlika između luka i ostalog pomorskog dobra je u tome da luke u PZ/94 nisu bile predviđene kao pomorsko dobro pa se u odnosu na njih i nije trebala popunjavati pravna praznina kao za ostalo pomorsko dobro. PZ/94 određivao je da luke moraju udovoljavati propisima sigurnosti plovidbe te da će ostala pitanja u svezi s lukama urediti poseban zakon.²⁰ Članak 91. stavak 1. PZ/94 bio je gotovo identičan odredbi člana 16. ZPUP-a.²¹ Luke za javni promet ili za posebne namjene razvrstavale su se posebnim propisom.²² Zakon o morskim lukama (dalje u tekstu: ZML) koji je stupio na snagu 05. siječnja 1996. godine, uveo je novi razvrstaj luka. Prema namjeni kojoj služe, luke su se dijelile na otvorene za javni promet, a ove na otvorene za međunarodni i domaći promet i luke za posebne namjene. Ovdje ćemo upozoriti i na Odluku o mjerilima za razvrstaj luka otvorenih za javni promet²³ koja je propisivala mjerila za razvrstaj luka otvorenih za javni promet. ZML je luke za posebne namjene dijelio prema djelatnostima koje se obavljaju u njima i prema značaju za Republiku Hrvatsku. Prema djelatnostima koje su se obavljale u njima luke posebne namjene dijelili su se na: vojne luke, luke tijela unutarnjih poslova, luke nautičkog turizma, industrijske luke, sportske luke, ribarske luke i dr. Prema značaju za Republiku Hrvatsku, te su se luke dijelile na: luke od značaja za Republiku Hrvatsku i luke od županijskog značaja. Ovdje ćemo ukazati i na Odluku o razvrstaju luka posebne namjene.²⁴ Ovom Odlukom, prema značaju za Republiku Hrvatsku, luke posebne namjene razvrstavaju se na luke od značaja za Republiku Hrvatsku i luke od županijskog značaja. Prema djelatnostima koje se obavljaju u lukama posebne namjene, one mogu biti vojne luke, luke tijela unutarnjih poslova, luke nautičkog

¹⁹ Odredba članka 1038. PZ/94 propisivala je: „Ako je nakon stupanja na snagu Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima (Narodne novine br.19/74, 39/74, 17/77 i 18/81) postojalo pravo vlasništva ili drugo stvarno pravo na pomorskom dobru osoba koja je to pravo stekla na osnovi valjanog naslova i načina stjecanja i to pravo postoji na dan stupanja na snagu ovog zakonika, nadležni javni pravobranitelj će pokrenuti postupak za izvlaštenje (eksprijaciju) vlasništva na određenom objektu, time da bivši vlasnik stječe pravo koristiti objekt na osnovi koncesije bez plaćanja naknade za razdoblje dok iznos utvrđene naknade za koncesiju za korištenje pomorskog dobra ne dosegne iznos naknade za oduzeto vlasništvo na objektu.

Određba prethodnog stavka neće se primijeniti na objekte koji su od kulturnog, humanitarnog, vjerskog, povijesnog ili drugog javnog značaja. Dio pomorskog dobra na kojima se nalaze takvi objekti isključit će se odlukom Vlade Republike Hrvatske iz opće uporabe kao pomorsko dobro i to u mjeri koja najmanje ograničuje opću upotrebu susjednih dijelova pomorskog dobra.

Ako vlasnik određenog pomorskog dobra ili nositelj drugog stvarnog prava na pomorskom dobru ne može dokazati valjan naslov i način stjecanja, nadležni javni pravobranitelj će putem redovitog sudskog postupka zatražiti da se to dobro utvrdi kao pomorsko dobro. Ova osoba nema pravo na naknadu štete, a prinove i građevine koje je izgradila može ukloniti ako je to po prirodi stvari moguće bez štete za pomorsko dobro.”

²⁰ To je bio Zakon o morskim lukama (Narodne novine, br. 158/95) koji je stupio na snagu 05. siječnja 1996. godine, a prestao važiti 15. listopada 2003. godine.

²¹ „Luke mogu biti otvorene za javni promet ili za posebne namjene ako je prije toga utvrđeno da je udovoljeno propisanim uvjetima za sigurnost plovidbe u luci.”

²² Vidi Narodne novine, br. 31/96 Odluka o mjerilima za razvrstaj luka otvorenih za javni promet, vidi i Narodne novine, br. 38/96, Odluka o razvrstavanju luka posebne namjene.

²³ Narodne novine, br. 31/96, stupila na snagu 02. svibnja 1996. godine.

²⁴ Narodne novine, br. 38/96, stupila na snagu 22. svibnja 1996. godine.

turizma, industrijske luke, športske luke, ribarske luke i dr. Odredbom točke III. Odluke u luke od značaja za Republiku Hrvatsku, među inim, smatraju se i luke nautičkog turizma koje imaju kapacitet 200 vezova i veći. Svakako se valja osvrnuti i na Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma.²⁵ Luka nautičkog turizma, prema članku 2. stavak 1. Pravilnika, je turistički objekt koji u poslovnom, prostornom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini cjelinu ili koji u okviru šire prostorne cjeline ima izdvojeni dio i potrebite uvjete za potrebe nautičkog turizma i turista - nautičara. Sukladno članku 4. Pravilnika luke nautičkog turizma razvrstavaju se u sidrište, privezište, suhu marinu i marinu. Ovdje ćemo spomenuti definiciju privezišta, iz članka 6. Pravilnika, koja je i koja će proizvesti niz prijepora u praksi, a glasi: „*Privezište je dio vodenog prostora i dio obale, uređen za pristajanje plovniha objekata i opremljen priveznim sustavom. Ako mogućnosti vodenog prostora privezišta dozvoljavaju, u dijelu vodenog prostora privezišta može se označiti i mjesto gdje je dozvoljeno sidrenje plovniha objekata.*“ Uredba o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene²⁶ u članku 2. točki 2. ovako definira privezište: „*Privezište je dio obale izgrađene za privremeni privez plovniha objekata, izvan lučkog područja, s najviše 10 vezova.*“ Navedena definicija je trajala do 2007. godine kada je izmjenom Uredba o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene jednostavno ukinut pojam privezišta. Privezište spominje i Pravilnik o kriterijima za određivanje namjene pojedinog dijela luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja, način plaćanja veza, uvjete korištenja, te određivanja maksimalne visine naknade i raspodjele prihoda,²⁷ koji u članku 2. alineji 7. određuje: „*privezište je izdvojeno lučko područje koje je opremljeno za sigurno vezanje plovila.*“ Dakle, nanovo se upotrebljava pojam privezišta koje se stavlja pod nadležnost lučkih uprava te se i pojmovno i sadržajno veže uz luke otvorene za javni promet. Međutim, ostaje potpuno nejasno što je sa privezištima u lukama posebne namjene ali i onima koje neprijeporno postoje u prostoru (na određenom dijelu akvatorija) ali ne potpadaju ni u jednu razvrstanu luku. U Nacrtu prijedloga Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama²⁸ uvodi se novi pojam „turističko privezište“, te ga se definira: „*Turistička privezišta su samostalni infrastrukturni objekti (pontoni, gat, mol, privez u funkciji ugostiteljsko-turističke zone i /ili pojedinačnog ugostiteljskog objekata, dio izgrađene obale) na pomorskom dobru.*“ Valja ukazati da nije dobro pojedine pojmove definirati različito u raznim propisima.

4. STANJE PREMA ZAKONU O LUKAMA UNUTARNJIH VODA IZ 1998. GODINE (DALJE U TEKSTU: ZLUV)²⁹

Zakon o plovidbi unutarnjim vodama³⁰ samo načelno sadržavao propise o lukama i pristaništima (članak 20. do 27.). Poblize odredbe sadržavao je ZLUV. U članku 3. točki 1. propisivao je definiciju luke unutarnjih voda.³¹ Luka posebne namjene je luka namijenjena obavljanju određenih djelatnosti fizičkih i pravnih osoba ili određenih tijela državne uprave.³² Luke posebne namjene prema djelatnostima koje se u njima obavljaju dijele se na vojne luke

²⁵ Narodne novine, br. 142/99, stupila na snagu 29. prosinca 1999. godine.

²⁶ Narodne novine, br. 110/04, 83/97.

²⁷ Narodne novine, br. 94/07, 79/08.

²⁸ Vidi na <http://www.mmpi.hr/UserDocsImages/ZPDML%20-15%20%20lipanj%202010%20zd.pdf>.

²⁹ Narodne novine, br. 142/98, 65/02. Za razdolje prije 1998. godine poblize vidi kod VOJKOVIĆ, G., *Pravni status luka unutarnjih voda*, doktorska disertacija, Pravni fakultet u Splitu, 2006., str. 37.-72.

³⁰ Narodne novine, br. 19/98, 151/03.

³¹ „*Luka unutarnjih voda (u daljnjem tekstu: luka) je vodeni prostor rijeke, kanala i jezera i s njima neposredno povezani kopneni prostor s izgrađenim lučkim građevinama.*“

³² Članak 4. stavak 4. ZLUV.

i luke tijela unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: luke određenih tijela državne uprave), industrijske luke i luke nautičkog turizma, športske i druge luke.³³ Nažalost, zakon ne daje definiciju luka nautičkog turizma. Odluku o otvaranju luka za posebne namjene donosi:

- za luke iz članka 6. stavka 1. točke 1. ZLUV, Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog ministra obrane, odnosno ministra unutarnjih poslova, a po pribavljenom mišljenju ministra i ravnatelja Državne uprave za vode,

- za luke iz članka 6. stavka 1. točke 2. i 3. ZLUV, županijsko poglavarstvo po prethodno pribavljenom mišljenju Ministarstva i Državne uprave za vode.

5. STANJE PREMA PODZAKONSKIM PROPISIMA³⁴

Uredba o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke unutrašnje plovidbe i o mjerilima za njihovo razvrstavanje³⁵ u svom uvodom dijelu navodi kako se Uredbom propisuju uvjeti i mjerila potrebna za: određivanje luka otvorenih za domaći i međunarodni promet, za razvrstaj luka otvorenih za javni promet prema gospodarskom značenju, te luka posebne namjene prema djelatnostima koje se u njima obavljaju. Jedna od većih zamjerki koja se može uputiti Uredbi je ta što ne daje definiciju pojma luke nautičkog turizma, a koji je potpuno novi pojam na području unutarnjih voda. Kao primjer kako bi pojam luke nautičkog turizma na području unutarnjih voda trebalo regulirati možemo ukazati na Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma iz 1999. godine,³⁶ predviđen za morske luke nautičkog turizma. U članku 2. Pravilnik daje definiciju luke nautičkog turizma,³⁷ vrste usluga koje se pružaju u takvim lukama kao i tko je ovlašten za poslovanje u takvim lukama. Prema navedenoj Uredbi luke nautičkog turizma moraju imati:

1. područje na kopnu i vodeni prostor gdje se mogu sigurno privezivati plovila;
2. objekte sigurnosti plovidbe;
3. uredno održavanje dubina na mjestima za prilaženje i pristajanje;
4. obalu koja omogućava siguran privez i zaštitu plovila u svim vremenskim prilikama;
5. uređene i osvijetljene prilazne putove i radne površine na kojima se vrši kretanje osoblja, putnika i prometnih sredstava;
6. pristan odnosno stube na obali za prometovanje brod-obala;
7. privezivačku službu;
8. službu kontrole pristajanja, sidrenja, boravka i plovidbe plovila na lučkom području 24 sata dnevno;
9. osiguran prihvata tekućih i krutih otpadaka s plovila sukladno veličini luke;
10. osigurana sredstva i opremu za sprječavanje širenja onečišćenja i uklanjanje krutih i tekućih otpadaka s vodenog područja luke;
11. protupožarnu opremu;
12. uslugu opskrbe plovila pitkom vodom i električnom energijom;
13. uslugu opskrbe plovila prehrambenim proizvodima;
14. mogućnost pružanja poštanskih i telefonskih usluga;
15. mogućnost organiziranja pružanja hitne zdravstvene pomoći.

³³ Članak 6. stavak 1. ZLUV.

³⁴ Narodne novine, br. 142/99.

³⁵ Narodne novine, br. 102/00.

³⁶ Narodne novine, br. 142/99.

³⁷ „Luka nautičkog turizma u smislu ovog Pravilnika je turistički objekt koji u poslovnom, prostornom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini cjelinu ili koji u okviru šire prostorne cjeline ima izdvojeni dio i potrebite uvjete za potrebe nautičkog turizma i turista – nautičara.”

Nismo uspjeli pronaći podatak o postojanju ijedne luke nautičkog turizma na unutrašnjim vodama u Republici Hrvatskoj, čemu je možebitno razlog u pravnoj regulativi ali i gospodarski, naime, u Republici Hrvatskoj nautički turizam na unutrašnjim vodama nije popularan i snažno razvijen kao primjerice u zemljama zapadne Europe.

6. STANJE PREMA ZAKONU O POMORSKOM DOBRU I MORSKIM LUKAMA IZ 2003. GODINE (DALJE U TEKSTU: ZPDML)

ZPDML³⁸ propisuje razvrstaj luka u člancima 41. do 46. No, na umu se mora imati i Uredba o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene.³⁹ ZPDML u članku 2. t. 3. daje definiciju luke posebne namjene, kao: „*luka posebne namjene jest morska luka koja je u posebnoj upotrebi ili gospodarskom korištenju pravnih ili fizičkih osoba (luke nautičkog turizma, industrijska luka, brodogradilišna luka, ribarska luka i dr.) ili državnog tijela (vojna luka)*.“ Luke nautičkog turizma služe za prihvat i smještaj plovila i opremljene su za pružanje usluga korisnicima i plovilima. U poslovnom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini jedinstvenu cjelinu. Vrste luka nautičkog turizma prema vrsti objekata i usluga određene su posebnim propisima kojima se uređuje njihova kategorizacija. Sukladno važećem Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma⁴⁰ vrste luka nautičkog turizma su: marine, suhe marine, odlagališta plovnih objekata i sidrišta.

7. STANJE PREMA PODZAKONSKIM PROPISIMA

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma,⁴¹ kao nasljednik prethodnog Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma,⁴² određuje vrste, minimalne uvjete, kategorije i način kategorizacije luka nautičkog turizma. Vrste luka nautičkog turizma su sidrišta, odlagališta plovnih objekata, suhe marine i marine. Marine se ukazuju kao najsloženiji oblik luka nautičkog turizma, te su dio vodenog prostora i obale koji je posebno izgrađen i uređen za pružanje usluga veza, smještaja turista u plovnim objektima, usluge pića, napitaka i prehrane te ostalih pravilnikom⁴³ propisanih usluga. Zakon o pružanju usluga u turizmu⁴⁴ je upravo temelj kategorizacije luka nautičkog turizma, jer on daje osnovne odrednice o minimalnim uvjetima i kategorizaciji luka nautičkog turizma u člancima 47. i 48.

³⁸ Narodne novine, br. 158/03, 100/04, 141/06, 38/09.

³⁹ Narodne novine, br. 110/04, 82/07.

⁴⁰ Narodne novine, br. 72/08, stupio na snagu 01. srpnja 2008. godine.

⁴¹ Narodne novine, br. 72/08.

⁴² Narodne novine, br. 142/99, 47/00, 121/00, 45/01, 108/01, 106/04.

⁴³ Misli se na Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma (Narodne novine, br. 72/08). Prethodni Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma (Narodne novine, br. 142/99, 47/00, 121/00, 45/01, 106/04) poznavao je namjesto odlagališta plovnih objekata izričaj privezišta. S obzirom da nije bio definiran broj vezova kod privezišta u praksi dolazilo je do mnogobrojnih zlouporaba i to na način da su veliki nautički objekti koji nisu udovoljavali rigoroznim uvjetima za marine djelovali kao privezišta. Prvi pokušaj sprječavanja navedenih zlouporaba učinjen je Uredbom o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene (Narodne novine, br. 110/04), kada se ograničio broj vezova u privezištu na najviše 10. No, Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene (Narodne novine, br. 82/07) ograničenje broja vezova u pristaništima je ukinuto, da bi na koncu pojam privezišta u potpunosti bio izbačen iz luka nautičkog turizma.

⁴⁴ Narodne novine, br. 68/07.

8. ZAKLJUČNO

Panžić⁴⁵ piše: „Luke nautičkog turizma u isto vrijeme spajaju djelatnosti plovidbe i pomorstva kao mjesto osiguranog priveza i opskrbe plovila, te turizma jer su upravo turisti najčešći korisnici njihovih usluga. Stoga se tijekom njihovog poslovanja za pravnu regulativu i funkcioniranje brinu najvećim dijelom dva ministarstva, i to ministarstvo nadležno za more (u dijelu regulacije pomorskog dobra, koncesija, luka, reda na pomorskom dobru..), kao i ministarstvo nadležno za turizam (za regulaciju njihove primarne djelatnosti pružanja turističkih usluga nautičarima). Nakon obrađenih propisa, koji luke nautičkog turizma promatraju kao luke u smislu njihove pomorske djelatnosti, zanimljivo je proučiti propise koji luke nautičkog turizma promatraju kao neku vrstu hotelskog kompleksa.“ Nemojmo dozvoliti da nas pravna nereguliranost materije marina dovede u situaciju da se pojave moćni investitori, a da mi kao država nemamo adekvatna zakonska rješenja te da time počnemo zaostajati za konkurentskim zemljama u nautičkom turizmu. Naime, nije rijedak slučaj da se ozbiljni investitori nakon što prođu našu “birokratsku Golgotu” jednostavno sa svojim projektima premjeste u države koje ne gaje “birokratski” pristup projektima i ljudima (primjerice, zainteresirani investitori za gradnju marina svoje projekte su preselili u Crnu Goru i Albaniju). *De lege ferenda* predlažemo:

- da se stručne radne skupine oba ministarstva (turizma i mora) udruže te ponajprije izvrše „čišćenje“ svih propisa koji reguliraju u svojim odredbama luke nautičkog turizma, te da ponajprije usklade izričaje i definicije;⁴⁶
- da bi za ubuduće bilo neophodno, korisno i efikasno, da oba ministarstva usklađeno rade zajedno na propisima iz domene luka nautičkog turizma;
- kako je Zakon o izmjenama i dopunama ZPDML-a iz 2006. godine reorganizirao luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja, sukladno važećim propisima, i teoretski i životno, moguće je za istu dužinu broda od nautičara naplatiti višestruko više od naknade za brodicu lokalnog stanovništva ili za plovilo ribara ili neke druge gospodarske djelatnosti – takve je mogućnosti budućim ZPDML-om potrebno isključiti;
- složenim propisima za ishođenje potrebite dokumentacije za gradnju marina, dobivanja koncesije na pomorskom dobru, građenja na pomorskom dobru, pa i vodnom dobru, obeshrabrujemo ozbiljne investitore koji se pojavljuju s kvalitetnim projektima izgradnje marina, stoga, je neophodno maksimalno pojednostavljenje svih postupaka za dobivanje potrebitih dozvola;
- u Uredbu o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke unutarnjih voda i o mjerilima za njihovo razvrstavanje⁴⁷ potrebno je dodati definiciju luke nautičkog turizma, koja bi mogla glasiti:

„(1) Luka nautičkog turizma je turistički objekt koji u poslovnom, prostornom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini cjelinu ili koji u okviru šire prostorne cjeline ima izdvojeni dio i potrebite uvjete za potrebe nautičkog turizma i turista - nautičara.

(2) U luci nautičkog turizma pružaju se turističke usluge u nautičkom turizmu i druge - nadopunjujuće usluge turistima-nautičarima (trgovačke, ugostiteljske i dr.).

(3) Lukom nautičkog turizma posluju pravne ili fizičke osobe (trgovačka društva, trgovci pojedinci i obrtnici) koje ispunjavaju uvjete propisane za obavljanje turističke djelatnosti.

⁴⁵ PANŽIĆ, T., *Pravni status luka nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj*, magistarski rad, Pravni fakultet u Splitu, Split, 2009., str. 86.

⁴⁶ Primjerice, u pojedinim propisima je privezište ukinuto kao vrsta luke nautičkog turizma, a još uvijek se navodi kod utvrđivanja visine koncesijske naknade.

⁴⁷ Narodne novine, br. 102/00.

(4) Temeljem sporazuma s pravnom ili fizičkom osobom iz stavka 3. ovog članka nadopunjujuće usluge turistima-nautičarima u luci nautičkog turizma mogu pružati druge pravne i fizičke osobe.

(5) Nadopunjujuće usluge iz stavka 2. ovog članka moraju se pružati po pravilima struke i u skladu s posebnim propisima koji se odnose na pružanje svake pojedine usluge.“

Summary

THE LEGAL STATUS OF MARINAS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Marinas are among the most important objects of nautical tourism. Moreover, they are considered to be the basic objects of nautical tourism. With their berths, accessories and equipment they provide anchorage for tourist boats and recreation for boaters. As ports for a special purpose, similarly to merchant and other special sea and river ports, marinas have their legal regime which is determined by statutes, by-laws and autonomous regulations by port concessionaires. The first marinas on the territory of the present-day Republic of Croatia were established in 1960's (Marina in Puntar), and only a few decades later a chain of marinas (known as ACY marinas) was constructed. Some marinas have been built recently, and there are plans to build a series of new marinas. Since marinas are buildings on the maritime welfare, not only clauses of the Act on Maritime Welfare and Seaports but also those of special laws regulating building construction should be taken into account. Although marinas are only one type of ports for special purposes, we believe that it is interesting to study their legal status from the historical perspective, comparing the situation according to the Maritime Code of 1994 and relevant by-laws, with their status according to the present Act on Maritime Welfare and Seaports. In addition to an overview of sea marinas, the authors consider the status of inland ports of nautical tourism. Taking into account the overall situation, the authors give some suggestions de lege ferenda.

Key words: *marinas, ports for special purposes, maritime welfare, decision on establishing concessions, inland waters.*

STATUT AKADEMIJE PRAVNIH ZNANOSTI HRVATSKE

(pročišćeni tekst)

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Akademija pravnih znanosti Hrvatske nezavisna je i neprofitna udruga građana koji se bave pravnom znanostima i koji se udružuju radi institucionaliziranja nezavisnog autoriteta hrvatske pravne znanosti ostvarivanjem ciljeva predviđenih ovim Statutom.

Članak 2.

Ovim Statutom utvrđuje se naziv, sjedište i područje na kojem djeluje Akademija pravnih znanosti Hrvatske; zastupanje; njeni ciljevi; djelatnosti kojima se ostvaruju ti ciljevi; ostvarivanje javnosti rada udruge; članstvo i članarina; prava, obveze i stegovna odgovornost članova; unutarnji ustroj udruge; tijela udruge, njihov sastav, ovlasti, način odlučivanja, uvjeti i način izbora i opoziva, trajanje mandata i odgovornosti članova; imovina i raspolaganje s mogućom dobiti; način stjecanja imovine te prestanak i postupak s imovinom u slučaju prestanka postojanja udruge.

Članak 3.

Puni naziv Udruge je: Akademija pravnih znanosti Hrvatske (u daljem tekstu: Akademija).
Skraćeni naziv glasi: APZH.

Uz naziv na hrvatskom jeziku, Akademija može rabiti i naziv na stranim jezicima i to: na latinskom jeziku naziv Akademije je: *Academia iuridicalium scientiarum Croatiae*, a na engleskom jeziku naziv Akademije je: *Croatian Academy of Legal Sciences*.

Sjedište Akademije je u Zagrebu.

Akademija djeluje na području Republike Hrvatske.

Akademija ima svojstvo pravne osobe, a kao udruga registrirana je pri nadležnom tijelu državne uprave.

Akademiju zastupa i predstavlja njezin predsjednik.

Članak 4.

Akademija ima pečat okruglog oblika promjera 35 mm koji je na vanjskoj strani oboda ispisan punim nazivom Akademije na hrvatskom jeziku, s unutarnje strane oboda na latinskom jeziku, a u sredini pečata je znak. Znak se sastoji od povijesnog hrvatskog grba s

osnovicom naizmjeničnih crvenih i bijelih (srebrnih polja) na kojem je istaknut skraćeni naziv Akademije (APZH).

Članak 5.

Akademija može surađivati sa sličnim udrugama u zemlji i inozemstvu i učlanjivati se u slične asocijacije i udruge u zemlji i inozemstvu.

Članak 6.

Rad Akademije je javan.

Javnost rada osigurava se i ostvaruje pravodobnim i istinitim obavještavanjem članova i suradnika Akademije, a javnost putem sredstava javnog priopćavanja na način koji organizira i ostvaruje Predsjedništvo Akademije.

Članovi i suradnici se o radu Akademije u pravilu obavještavaju dostavom pisanih materijala i putem sjednica i sastanaka tijela Akademije.

Predstavnici sredstava javnoga priopćavanja mogu prisustvovati sjednicama tijela upravljanja Akademije i izvješćivati javnost o radu tih tijela i Akademije.

Radi što potpunijeg ostvarivanja javnosti rada Akademija može izdavati svoje glasilo u skladu s propisima o javnom informiranju. Odluku o izdavanju glasila donosi Skupština. Akademija po potrebi izdaje i druga sredstva priopćavanja (biltene, plakate, periodične publikacije i sl.) sukladno propisima o javnom priopćavanju i izdavačkoj djelatnosti.

II. CILJEVI AKADEMIJE I DJELATNOSTI KOJIMA SE OSTVARUJU NJENI CILJEVI

Članak 7.

Ciljevi Akademije su sustavno evidentiranje i prikupljanje svih rezultata djelovanja hrvatskih pravnih znanstvenika, poticanje i usmjeravanje interdisciplinarnog djelovanja hrvatskih pravnih znanosti, oblikovanje temeljnih zajedničkih sadržaja hrvatskih pravnih znanosti, sustavno promicanje i razvitak hrvatskih pravnih znanosti i njihovih zajedničkih sadržaja kao cjeline hrvatske pravne znanosti, poglavito radi njenog doprinosa i uvažavanja u znanstvenom nastojanju ostvarenja i zaštite vladavine prava u hrvatskom pravnom sustavu, poboljšanje uvjeta znanstvenog rada za sve pravne znanstvenike u Hrvatskoj, nastojanje da rezultati istraživanja i spoznaje u pravnim znanostima imaju odgovarajuće značenje u sustavu hrvatskih znanosti i da se njima koriste svi dijelovi državne vlasti, poticanje mladih pravnih stručnjaka da se bave pravnim znanostima, i omogućavanje mladim pravnim znanstvenicima bavljenje pravnim znanostima na odgovarajući način, te nastojanje na organiziranoj suradnji hrvatske pravne znanosti i stranih pravnih znanosti.

Ostvarivanje ciljeva iz stavka 1. ovoga članka Akademija postiže sljedećim djelatnostima:

- poticanjem i usmjeravanjem znanstvenih istraživanja unutar pojedinih pravnih znanosti, interdisciplinarnih istraživanja i istraživanja od značenja za zajedničke sadržaje svih hrvatskih pravnih znanosti;
- organiziranjem znanstvenih i stručnih skupova, simpozija, savjetovanja, kolokvija, okruglih stolova i drugih oblika okupljanja hrvatskih pravnih znanstvenika;
- organiziranjem znanstvenih i stručnih skupova o pitanjima od općeg društvenog interesa;
- poticanjem i usmjeravanjem znanstvene suradnje domaćih i inozemnih pravnih znanstvenika putem zajedničkih istraživanja, sudjelovanjem na međunarodnim znanstvenim skupovima, organiziranjem posjeta stranih pravnih znanstvenika i sustavnim obavještavanjem hrvatskih pravnih znanstvenika o novim pravcima znanstvenih istraživanja, novim metodama i rezultatima istraživanja u stranim pravnim znanostima;
- poticanjem i usmjeravanjem sustavne suradnje hrvatske pravne znanosti i prakse, poglavito poticanjem za oblikovanje znanstvenih spoznaja o primjeni svih dijelova hrvatskog pravnog sustava u njegovoj praktičnoj primjeni i korištenju tih spoznaja u praksi te primjene;
- organiziranjem edukacijskih tečajeva za stručno usavršavanje diplomiranih pravnika;
- organiziranjem natječaja za najbolja dostignuća u hrvatskoj pravnoj znanosti;
- poticanjem i organiziranjem financiranja istraživanja i znanstvenih projekata iz pravnih znanosti;
- poticanjem stipendiranja mladih pravnih znanstvenika radi njihovog usavršavanja u domovini i u inozemstvu;
- izdavanjem znanstvenih i stručnih publikacija;
- drugim djelatnostima u cilju promicanja i unaprjeđivanja hrvatskih pravnih znanosti i njihovih zajedničkih sadržaja u hrvatskoj pravnoj znanosti kao cjelini.

III. ČLANOVI AKADEMIJE, NJIHOVA PRAVA, OBVEZE I ODGOVORNOST

Članak 8.

Članovi Akademije su njeni redoviti i počasni članovi.

Osim članova, u ostvarivanju ciljeva Akademije, pod uvjetima predviđenim ovim Statutom, djeluju i suradnici Akademije.

Redoviti član Akademije može biti državljanin Republike Hrvatske koji ima doktorat znanosti iz područja društvenih znanosti, koji se bavi pravnom znanosti i koji svojim znanstvenim radom u polju prava (objavljeni znanstveni radovi u referentnim časopisima i publikacijama sudjelovanje u znanstvenim istraživanjima i sl.) značajno doprinosi razvitku hrvatske pravne znanosti.

Počasni član Akademije može biti pravni znanstvenik koji nije državljanin Republike Hrvatske, a koji je svojim radom dao značajni doprinos razvitku hrvatske pravne znanosti i/ili njenom ugledu u inozemstvu.

Suradnik Akademije može biti državljanin Republike Hrvatske koji ima doktorat ili magisterij iz područja društvenih znanosti i bavi se pravnom znanosti.

U Akademiji se vodi registar članova i suradnika. O obliku i sadržaju registra i načinu njegova vođenja odlučuje Predsjedništvo Akademije.

Članak 9.

Odluku o prijemu u redovito članstvo Akademije donosi Skupština Akademije na temelju molbe kandidata za prijem i pozitivnog mišljenja Znanstvenog vijeća Akademije ili na temelju prijedloga Znanstvenog vijeća Akademije, a uz pisani pristanak kandidata za prijem.

Akademija može imati najviše 140 redovitih članova vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti svih znanstvenih pravnih grana.

Odluku o prijemu počasnog člana Akademije donosi Skupština Akademije na prijedlog Znanstvenog vijeća Akademije.

Akademija može imati najviše 15 počasnih članova.

Odluku o prijemu suradnika Akademije donosi Znanstveno vijeće Akademije na temelju molbe za prijem kandidata i pozitivnog mišljenja Predsjedništva Akademije ili na temelju prijedloga Predsjedništva Akademije, a uz pisani pristanak kandidata za prijem.

U sastavu Akademije ne može biti više od 70 suradnika vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti svih znanstvenih pravnih grana.

Članak 10.

Prava i obveze redovitih članova Akademije su:

- da aktivno sudjeluju u izvršavanju ciljeva Akademije i doprinose ostvarivanju njenih djelatnosti;
- da surađuju sa ostalim članovima te da u toj suradnji uspostavljaju i razvijaju kolegijalne odnose u skladu sa pravilima ponašanja i poštovanjem dostojanstva svih članova i suradnika te drugih znanstvenika;
- da biraju i budu birani u tijela Akademije;
- da budu obaviješteni o radu Akademije i njenih tijela te o materijalno-financijskom poslovanju Akademije;
- da daju prijedloge, mišljenja i primjedbe na rad Akademije i njenih tijela;
- da čuvaju ugled Akademije u zemlji i inozemstvu;
- da se pridržavaju odredaba ovog Statuta i drugih općih akata Akademije.

Počasni članovi Akademije imaju pravo i dužnost sudjelovati u radu Skupštine i sudjelovati u radu Akademije na poziv Predsjedništva Akademije ili Znanstvenog vijeća Akademije. Suradnici Akademije aktivno sudjeluju u djelatnostima Akademije propisanim ovim Statutom.

Članak 11.

Članstvo u Akademiji prestaje:

- prestankom djelovanja Akademije;
- pismenom izjavom o istupanju iz članstva;
- isključenjem iz članstva.

Suradniku Akademije prestaje sudjelovanje u radu Akademije prestankom njenog rada ili na vlastiti zahtjev pismenom izjavom, a može mu se i obustaviti daljnje sudjelovanje u radu Akademije

Članak 12.

Član Akademije može biti isključen iz članstva ako teže prekrši odredbe Statuta ili ugrozi interese Akademije ili prouzroči znatnu materijalnu štetu Akademiji ili ozbiljnu štetu ugledu Akademije ili nekom njezinom članu.

Suradniku Akademije može se iz istih razloga koji su navedeni u stavku 1. ovoga članka obustaviti daljnje sudjelovanje u radu Akademije

Odluku o isključenju iz članstva donosi Skupština Akademije, a odluku o obustavi suradnje Znanstveno vijeće Akademije, u oba slučaja, nakon postupka i odluke pred Sudom časti.

IV. TIJELA AKADEMIJE

Članak 13.

Tijela Akademije su:

1. Skupština Akademije
2. Predsjednik Akademije
3. Predsjedništvo Akademije
4. Znanstveno vijeće Akademije
5. Nadzorni odbor
6. Sud časti

Članak 14.

Skupština je najviše tijelo Akademije, a čine ju svi redoviti i počasni članovi Akademije. Redovita Skupština Akademije održava se najmanje jednom godišnje.

Izvanrednu Skupštinu može sazvati na vlastitu inicijativu Predsjednik Akademije ili na zahtjev najmanje jedne trećine ukupnog broja redovitih članova Akademije ako je ujedno predloženo i o čemu se treba na toj Skupštini raspravljati i donijeti odluka.

Ako Predsjednik Akademije ne sazove izvanrednu Skupštinu, na zahtjev predlagatelja iz stavka 3. ovog članka, u roku od 30 dana od dana podnesenog zahtjeva, ovlašteno je može

sazvati predstavnik predlagatelja .

Na izvanrednoj Skupštini razmatraju se samo ona pitanja zbog kojih je sazvana.

Članak 15.

Skupštinu saziva Predsjednik Akademije dostavljanjem pismenih poziva članovima najmanje 15 dana prije održavanja sjednice.

Poziv sadržava podatke o mjestu i vremenu održavanja sjednice te prijedlog dnevnog reda. Uz poziv dostavljaju se i materijali o pitanjima koja su na dnevnom redu.

Članak 16.

Skupština Akademije može pravovaljano odlučivati ukoliko je prisutna najmanje polovina/trećina redovitih članova Akademije.

Ukoliko Skupštini Akademije ne pristupi trećina članova, sazivatelj usmeno saziva novu Skupštinu istog dana jedan sat kasnije. Tako ponovljeno sazvana Skupština može donositi pravovaljane odluke ukoliko je prisutna najmanje jedna četvrtina redovitih članova Akademije.

Ukoliko se redovna Skupština Akademije ne može zbog nedovoljnog odaziva članova ni pod tim uvjetima održati, Predsjedništvo Akademije je ovlašteno donijeti odluku o prestanku djelovanja Akademije.

Pravovaljane odluke na Skupštini Akademije donose se natpolovičnom većinom glasova prisutnih, osim ako ovim Statutom nije drugačije određeno.

Odluke o promjeni Statuta, donose se dvotrećinskom većinom glasova prisutnih na Skupštini Akademije.

Odluke o isključenju iz članstva i prestanku rada Akademije Skupština Akademije donosi natpolovičnom većinom svih redovitih članova Akademije.

Članak 17.

Skupština Akademije:

- donosi Statut Akademije i njegove izmjene i dopune;
- donosi i druge opće akte potrebne za djelovanje Akademije;
- bira i razrješava Predsjednika Akademije, članove Predsjedništva Akademije, članove Nadzornog odbora i članove Suda časti;
- odlučuje o prijemu redovitih i počasnih članova u Akademiju ;
- odlučuje o isključenju redovitih i počasnih članova Akademije;
- odlučuje u drugom stupnju povodom odluka Suda časti kada je to propisano ovim Statutom;

- razmatra izvještaj o radu Predsjednika Akademije, Predsjedništva Akademije i Znanstvenog vijeća Akademije;
- odlučuje o sudjelovanju Akademije u radu nacionalnih i inozemnih organizacija;
- odlučuje o udruživanju Akademije s drugim udrugama, učlanjivanju u druge organizacije ili istupanju iz njih;
- donosi financijski plan i usvaja završni račun Akademije
- odlučuje o prestanku rada Akademije;
- odlučuje o drugim pitanjima od značaja za rad Akademije utvrđenim ovim Statutom i drugim općim aktima koja nisu stavljena u nadležnost drugog tijela.

Kad Skupština Akademije bira i razrješava Predsjednika Akademije, članove Predsjedništva Akademije, članove Nadzornog odbora i članove Suda časti, kad odlučuje o odlučuje o prijemu redovitih i počasnih članova u Akademiju i o isključenju redovitih i počasnih članova Akademije, te kad odlučuje u drugom stupnju povodom odluka Suda časti kada je to propisano ovim Statutom, glasovanje je tajno ako Skupština Akademije ne odluči da će se glasovanje provesti javno.

Članak 18.

Predsjednik Akademije je njezin redoviti član koji zastupa Akademiju i odgovara za pravilnost i zakonitost rada Akademije.

Predsjednika Akademije bira Skupština na vrijeme od četiri godine, s time da može biti izabran najviše dva puta za redom.

Predsjednik Akademije predsjedava sjednicama Skupštine Akademije.

Predsjednik Akademije ujedno je i predsjednik Predsjedništva Akademije.

Predsjednik Akademije jednom godišnje ili kada Skupština Akademije to od njega zatraži podnosi izvješće o svom radu Skupštini Akademije.

Skupština Akademije može razriješiti Predsjednika Akademije i prije isteka vremena na koje je izabran ukoliko prekorači svoja ovlaštenja ili ne izvršava savjesno povjerene obveze.

Članak 19.

Predsjednik Akademije:

- saziva sjednice Skupštine Akademije i Predsjedništva Akademije i predlaže dnevni red;
- provodi odluke Skupštine Akademije i rukovodi radom Akademije između dvije sjednice Skupštine;
- provodi odluke Predsjedništva Akademije.

Članak 20.

Predsjedništvo Akademije sastavljeno je od jedanaest članova koji su redoviti članovi Akademije i Predsjednika Akademije.

Članove Predsjedništva bira Skupština na vrijeme od četiri godine, s time da mogu biti izabrani više puta za redom.

Članovi Predsjedništva na prvoj sjednici nakon što su izabrani, biraju između sebe dva dopredsjednika Akademije, predsjednika Znanstvenog vijeća Akademije i tajnika Akademije.

Član Predsjedništva može na ove funkcije biti biran dva puta uzastopce.

Dopredsjednici Akademije pomažu Predsjedniku Akademije u njegovu radu i obavljaju druge poslove propisane ovim Statutom i drugim općim aktima Akademije te poslove koje im povjeri Predsjednik Akademije

Tajnik Akademije obavlja administrativne, financijske i pravne poslove Akademije, brine se o urednom vođenju registra članova i suradnika; vodi zapisnike sa sjednica Skupštine Akademije, Predsjedništva Akademije i Znanstvenog vijeća Akademije, vodi i čuva arhivu Akademije, priprema nacрте prijedloga izmjena i dopuna Statuta i drugih općih akata koje donosi Skupština Akademije, priprema i Predsjedništvu Akademije podnosi nacrt prijedloga financijskog plana i završnog računa Akademije, te obavlja ostale stručne i druge poslove za potrebe Predsjednika Akademije, Predsjedništva Akademije i Znanstvenog vijeća Akademije u skladu s općim aktima Akademije.

Predsjedništvo Akademije i svaki njegov član odgovaraju za svoj rad Skupštini Akademije.

Svaki član Predsjedništva Akademije može zatražiti svoje razrješenje prije isteka mandata na koji je izabran, s time da je dužan obavljati svoju dužnost do donošenja odluke o razrješenju. Skupština Akademije je dužna donijeti odluku o zahtjevu za razrješenje na prvoj sjednici.

Skupština Akademije može razriješiti člana Predsjedništva Akademije i prije isteka vremena na koje je izabran ukoliko prekorači svoja ovlaštenja ili ne izvršava savjesno povjerene obveze.

Članak 21.

Predsjedništvo Akademije:

- utvrđuje prijedlog Statuta i njegovih izmjena i dopuna;
- utvrđuje prijedlog drugih općih akata Akademije;
- postupa u predlaganju suradnika Akademije sukladno odredbama ovoga Statuta
- utvrđuje prijedlog financijskog plana i završnog računa;
- podnosi Skupštini Akademije izvještaj o radu jednom godišnje ili kad god to od njega Skupština zatraži;
- odlučuje o visini članarine;
- odlučuje o promjeni adrese sjedišta Akademije;
- brine se o informiranju članstva i javnosti;
- odlučuje o korištenju imovine Akademije;

- osniva odbore, povjerenstva i druga tijela koja pomažu ostvarivanju ciljeva Akademije;
- obavlja sve druge aktivnosti koje mu Skupština Akademije stavi u nadležnost.

Sjednice Predsjedništva održavaju se prema potrebi. Sjednica se može održati ukoliko je prisutna većina članova Predsjedništva Akademije, a pravovaljane odluke donose se većinom glasova prisutnih članova Predsjedništva Akademije.

U slučaju jednakog broja glasova svih članova Predsjedništva Akademije i Predsjednika Akademije za ili protiv nekog prijedloga (5:5), odlučuje glas Predsjednika Akademije.

Članak 22.

Znanstveno vijeće Akademije organizira, potiče i usmjerava djelatnosti Akademije propisane ovim Statutom.

Znanstveno vijeće Akademije čine Predsjednik Akademije i svi članovi Predsjedništva Akademije (11), Dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Osijeku te 10 predstavnika znanstvenih pravnih grana unutar polja prava. Prilikom izbora članova Znanstvenog vijeća vodit će se računa o ravnopravnoj zastupljenosti pravnih grana unutar polja prava.

U ostvarivanju ciljeva Akademije Znanstveno vijeće Akademije bavi se promicanjem hrvatskih pravnih znanosti organiziranjem seminara, kongresa, okruglih stolova i drugih stručnih i znanstvenih domaćih i međunarodnih skupova, edukacijskih tečajeva za stručno usavršavanje diplomiranih pravnika, organiziranjem izdavačke djelatnosti, pružanjem potpore mladim znanstvenicima, održavanjem međunarodne znanstvene suradnje, prijavom znanstvenih projekata radi financiranja, odlučuje o prijemu suradnika Akademije i prestanku njihovog sudjelovanja u radu Akademije pod uvjetima predviđenima ovim Statutom, te se bavi i svim drugim djelatnostima koje su u cilju promicanja i unaprjeđivanja hrvatskih pravnih znanosti utvrđene ovim Statutom i drugim općim aktima Akademije.

Članak 23.

Sjednice Znanstvenog vijeća Akademije održavaju se prema potrebi, a najmanje tri puta u tijeku jedne godine između dviju redovnih sjednica Skupštine Akademije.

Sjednice saziva i njima predsjedava predsjednik Znanstvenog vijeća Akademije.

Znanstveno vijeće Akademije podnosi izvješće o svom radu Skupštini Akademije jednom godišnje ili kad to Skupština Akademije od njega zatraži.

Članak 24.

Nadzorni odbor je nadzorno tijelo Akademije koje razmatra i nadzire:

- primjenu odredaba ovoga Statuta i drugih općih akata Akademije,

- materijalno-financijsko poslovanje i korištenje imovine Akademije,
- ostvarivanje odluka, zaključaka i drugih pravnih akata,
- obavlja i druge poslove koje mu povjeri Skupština Akademije.

Članak 25.

Nadzorni odbor ima tri člana koje bira Skupština Akademije na vrijeme od četiri godine i koji mogu biti birani ponovno.

Član Nadzornog odbora je redoviti član Akademije koji ne može istodobno biti Predsjednik Akademije niti član Predsjedništva Akademije.

Nadzorni odbor pravovaljano odlučuje ako je sjednici prisutna natpolovična većina njegovih članova, a pravovaljane odluke donosi većinom glasova prisutnih članova.

Predsjednik Nadzornog odbora, kojeg biraju članovi između sebe, saziva sjednice odbora, rukovodi njegovim radom i obavlja druge poslove koje mu povjeri Nadzorni odbor ili Skupština Akademije.

Članovi Nadzornog odbora za svoj rad odgovaraju Skupštini Akademije kojoj su obvezni jednom godišnje ili kad Skupština Akademije to od njih zatraži podnijeti izvješće o radu.

Članak 26.

Nadzorni odbor ima pravo zatražiti uvid u dokumentaciju i sve podatke o radu i poslovanju Akademije. Predsjednik Akademije, Predsjedništvo Akademije i svaki član Akademije dužni su bez odlaganja omogućiti uvid u zatraženu dokumentaciju i podatke i dati tražene obavijesti.

Članovi Nadzornog odbora mogu prisustvovati sjednicama Predsjedništva Akademije, ali bez prava odlučivanja.

Nadzorni odbor može zatražiti sazivanje sjednica Predsjedništva Akademije i Skupštine Akademije ako utvrdi nepravilnosti u materijalno-financijskom ili drugom poslovanju Akademije, nemarnosti u izvršavanju poslova ili povrede Statuta i drugih općih akata Akademije.

Članak 27.

Sud časti raspravlja i odlučuje o povredama dužnosti članova Akademije, a može odlučivati i u sporovima između članova Akademije koji su nastali u obavljanju njihovog znanstvenog rada.

Sud časti ima pet članova koje na vrijeme od četiri godine bira Skupština Akademije između redovitih članova Akademije, s time da mogu biti izabrani više puta.

Članovi Suda časti biraju iz svojih redova predsjednika i dopredsjednika.

Sud časti donosi odluke na sjednicama kojima prisustvuju najmanje tri člana i donosi odluke većinom glasova svojih članova.

Članak 28.

Sud časti sastaje se prema potrebi, a mora se sastati najkasnije u roku od mjesec dana po primitku prijave.

Obrazloženu prijavu može dati Predsjednik Akademije, Predsjedništvo Akademije ili najmanje pet redovitih članova Akademije.

Sud časti je dužan raspraviti slučaj i donijeti odluku povodom prijave najkasnije u roku od tri mjeseca od primitka prijave.

Članak 29.

Sud časti može izreći sankcije:

- opomenu i
- ukor.

Sud časti može, ako postoje razlozi iz čl. 12. ovoga Statuta predložiti isključenje člana iz Akademije.

Ako sud časti uzme u razmatranje spor između članova Akademije nastojat će da se spor riješi pomirenjem na temelju etike znanstvenih djelatnika.

Članak 30.

Protiv odluke Suda časti kojom je izrečena opomena ili ukor, član ima pravo žalbe. O žalbi odlučuje Skupština Akademije.

Članak 31.

Imovinu Akademije čine sredstva kojima ona raspolaže.

Akademija ostvaruje prihode od:

- članarine;
- donacija i dotacija;
- sredstava dobivenih od strane međunarodnih organizacija koje podupiru rad i djelovanje Akademije;
- sredstava ostvarenih organiziranjem seminara i predavanja te od izdavačke djelatnosti sukladno zakonu;
- ostalih prihoda sukladno zakonu.

Članak 32.

Akademija upravlja imovinom u skladu s propisima o materijalno- finansijskom poslovanju neprofitnih organizacija.

Svi prihodi i rashodi određuju se finansijskim planom koji se donosi za jednu kalendarsku godinu i vrijedi za godinu za koju je donesen.

Po završetku godine za koju je donesen finansijski plan sastavlja se završni račun.

Predsjednik Akademije ima naredbodavno pravo u raspolaganju s imovinom društva.

V. STATUT I DRUGI OPĆI AKTI

Članak 33.

Statut je temeljni opći akt Akademije i svi drugi opći akti moraju biti u skladu s odredbama Statuta.

Prijedlog izmjena i dopuna Statuta i drugih općih akata priprema i utvrđuje Predsjedništvo i upućuje ga na raspravu Skupštini Akademije.

Predsjedništvo Akademije razmatra primjedbe i prijedloge koji su dani u raspravi, zauzima stavove o njima i utvrđuje prijedlog Statuta ili drugog općeg akta.

Članak 34.

Tumačenje odredaba Statuta i drugih općih akata daje Skupština Akademije.

Članak 35.

Sva unutarnja pitanja Akademije, kao i druga pitanja koja nisu uređena Statutom, a zahtjevaju detaljnu razradu, bit će uređena općim aktima koje donosi Skupština Akademije.

VI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 36.

Akademija prestaje djelovati osim odlukom Skupštine Akademije ili Predsjedništva Akademije (članak 16. stavak 3. Statuta) i u slučajevima propisanim Zakonom. U slučaju prestanka djelovanja imovina Akademije postaje vlasništvo Republike Hrvatske.

Članak 37.

Osnivačka skupština može pravovaljano odlučivati ako je prisutna najmanje polovina od četrdeset članova utemeljitelja Akademije - osnivača udruge.

Osnivačka skupština donosi odluke dvotrećinskom većinom glasova prisutnih osnivača udruge.

Utemeljitelji Akademije koji ispunjavaju uvjete za izbor u redovito članstvo postaju redovitim članovima Akademije odlukom Osnivačke skupštine Akademije bez prethodnog postupka propisanog u članku 9. ovoga Statuta.

Radi omogućavanja registracije Akademije kao udruge građana i početka njenog djelovanja Osnivačka Skupština Akademije ovlaštena je pravovaljano izabrati Predsjednika Akademije i članove Predsjedništva Akademije.

Predsjednik Akademije obvezan je u roku od tri mjeseca od registracije Akademije sazvati Skupštinu Akademije na kojoj će biti izabrano 14 članova Znanstvenog vijeća sukladno članku 22. ovoga Statuta.

Znanstveno vijeće Akademije i Predsjedništvo Akademije obvezni su u roku od dva mjeseca od održane Skupštine Akademije iz prethodnog stavka ovoga članka provesti postupak za prijem ostalih redovitih članova i suradnika Akademije.

Predsjednik Akademije obvezan je u roku od 30 dana od primitka prijedloga za prijem redovitih članova i suradnika Akademije od strane Predsjedništva Akademije i Znanstvenog vijeća Akademije sazvati Skupštinu Akademije radi prijema novih redovitih članova Akademije i izbora članova Nadzornog odbora i Suda časti.

Članak 38.

Ovaj Statut stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se danom upisa Akademije u registar pri nadležnom tijelu državne uprave.

Predsjednik Akademije:
Prof.dr.sc. Željko Horvatić